

Нотатки з Мистецтва

UKRAINIAN ART DIGEST

Жовтень

24

1984 року

ОБ'ЄДНАННЯ МИСТЦІВ УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ
В і д д і л у Ф і л я д е л ь ф і ї

ОБ'ЄДНАННЯ МИСТЦІВ УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ
В і д д і л у Ф і л я д е л ь ф і ї

Нотатки з Мистецтва

Ukrainian Art Digest

Жовтень

24

1984 року

НА К Л А Д О М В І Д Д І Л У О М У А У Ф І Л Я Д Е Л ь Ф І Ї

UKRAINIAN ARTISTS ASSOCIATION IN U.S.A.
P h i l a d e l p h i a B r a n c h

Ukrainian Art Digest

October

24

1984

PUBLISHED BY U.A.A. IN U.S.A., PHILADELPHIA BRANCH

Цей образ вивезли з Польщі жидівські емігранти. Стараннями мистця С. Гордійського він знаходиться тепер в українських руках.

Олекса Новаківський (1872—1935) Митрополит
Андрей Шептицький — вугілля на полотні,
1920-21 р., 130×110 см.

Olexa Novakivsky (1872—1935): Metropolitan Andrew
Sheptytsky — charcoal on canvas, 1920-21, 130×110 cms.
Private collection, New York.

Юрій Турченко: Катедра св. Юра у Львові
(XVIII ст.) — офорт, 1882 р.

Y. Turchenko: St. George Cathedral in Lviv
(XVIII cent.) — etching, 1882.

МИСТЕЦЬКІ ВИДАННЯ В УКРАЇНІ

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ДОПИТЛИВОГО ЧИТАЧА

КОЖЕН, хто спостерігає дії сучасного українського мистецтва, бачить його поділ на дві наче собі супротивні частини — на мистецтво в Україні і мистецтво в діаспорі. Але теж кожному, хто вміє думати, ясно, що ті ніби два мистецтва є творені мистцями одного народу і, не зважаючи на всякі можливі різниці, природні чи вимушені, в тому мистецтві завжди є щось, що його об'єднує. Автор історії мистецтва, який писав би про якісь два чи більше українських мистецтв, викликав би щонайменше посмішку. Але одночасно факти є фактами. Офіційна комуністична критика в Україні не визнає мистецтва українських мистців закордоном і промовчує навіть факт їх існування з причин зовсім не мистецьких, а політичних, збіднюючи в той спосіб загальний образ українського мистецтва. Для чужинців європейської чи американської культури це просто не зрозуміле. З другого боку, мистецтвознавці поза Україною ніколи не заперечували одноцілості українського мистецтва, тільки піддавали критиці різні елементи режимного мистецтва в Україні, чужі українській душовості. Одночасно ті закордонні мистецтвознавці намагалися зрозуміти той факт, що мистці в Україні дуже часто мусять творити шляхом урядового замовлення, партійного тиску і широго чи не широго ентузіазму. Однак, для нас важливе те, що: всупереч усяким можливим перешкодам, побіч мистецтва типу режимного далі розвивається мистецтво, яке зберігає українські стильові риси, не пориває з довголітніми самобутніми традиціями й одночасно орієнтується на все творче в мистецтві світовому.

Життя закономірністю свого природного розвитку само виправляє всякі дегеративні схилення. Пригадується, як покійний Микола Бажан, головний редактор 6-томової „Історії українського мистецтва“ (ІУМ), ще перед появою того видання заповідав в одній статті, що та історія буде скерована проти українських „буржуазних“ мистецтвознавців, які розглядають українське мистецтво як самобутню національну творчість. Але ніякий твір не може складатися з самозаперечення реальних фактів, тож те, що Бажан і його співробітники зуміли змайструвати, було як раз доказом, що така самобутня, отже національна, творчість існує. Режим, давши дозвіл на видання, схаменувся ще в тягю підготувати до друку: видання не було допущене до книгарень і наклад 8 тисяч примірників (при наявності більш як 30 тисяч бібліотек в Україні) був доступний тільки за передплатою, яку вмиш розкоплено, бо значна частина накладу пішла закордон на продаж за тверду валюту. Заповіджене перевидання ніколи не появилось.

Характерно зазначити, що через знищення майже всіх мистецтвознавців 20-их рр., які були свідками початків радянського мистецтва, 7 статей про те мистецтво прийшлося віддати переслідуюваному, але зацілілому Іванові Вроні, якого раніше заклеювано як „фашиста з партквитком у кишені“, а редактор 5 тому Василь Касіяні, який 1939 р. був змушений у БСЕНциклопедії писати, що „Сталін раз на завше визначив шляхи українського мистецтва“, тепер писав що інше: що в часі „культу особи“ численні мистці „зазнали репресій і загинули“. Автор цих рядків написав був на кожен з 6-и томів ІУМ рецензію, назагал позитивну, з признанням мистецтвознавцям, які намагалися подати якнайбільше фактів і висвітлити індивідуальні риси українського мистецтва, але одночасно відзначив

цензурою перекручення фактів або їх промовчання. Десь за рік після видання останнього тому ІУМ М. Бажан через одного гостя з Києва переказав нам, що цикл наших рецензій був найосновнішим і найліпшим з усіх рецензій, які та історія мистецтва дістала . . .

М. Бажана згадуємо не дармо, видатний поет і енциклопедист теж у ділянці мистецтв, який зробив багато доброго і не малою мірою йому треба покласти в заслугу те, що мистецтвознавство в Україні почало вступати у свої природні рейки, з широким не провінційним, а загальнолюдським засягом, тоді як режимна критика вважала головною метою мистецтва „ідейно-тематичні та сюжетні спрямування“ (див. вступну статтю В. А. Афанасьєва в Збірнику наукових праць „Мистецтво і сучасність“, вид Академії Наук УРСР, Київ, 1980).

Видання ІУМ дало початок появі ще раз численніших видань з українського мистецтва, добре зредагованих і бездоганно видрукованих, часто в закордонних друкарнях Сх. Німеччини й Мадярищини. Серед важливих видань слід згадати насамперед монографію про Київську св. Софію з текстом Г. Логвина з багатьма кольоровими репродукціями. Ця книга появилася теж іншими мовами в 15 тис. накладом (В-во „Мистецтво“, Київ 1971) — друкована, здається, в Будапешті. Також добре виданий 1976 р. альбом ікон „Український середньовічний живопис“ з текстами Г. Логвина, Л. Миляєвої і В. Свенціцької та 100 великоформатними кольоровими репродукціями переважно галицьких ікон до 16 ст. Це видання дуже добре доповняє нашу монографію „Українська ікона XII—XVIII ст.“, видану вже трьома різними мовами, яка не мала прямого доступу до кольорових репродукцій.

Цікавий друкований у східнонімецькому Ерфурті альбом „Львівська картинна галерея“ з репродукціями зах.-європейського малярства, в тому знамениті картини Жоржа де ла Тура („У ляхваря“ (інша назва „Платіж“) з кол. збірки Любомірських у Львові. Ця картина (99×152 см.) недавно була виставлена в Парижі і стала там мистецкою сенсацією. Ще кращий альбом це „Західно-європейський живопис — світове мистецтво в музеях України“ (В-во „Мистецтво“ (!?), Київ, 1981, друкарня „Кошут“ у Будапешті), він показує, які скарби малярства знаходяться в музеях України. Тут чимало славних імен: італійці Перуджіно, Белліні, Тіціан, Караваджо, Т'єпольо, Гварді; французи — де ла Тур, Буше, Давід, Лебрен; еспанці — Рібера, Сурбаран, Веляскес; голляндці — Брейгель мол., Тенірс, Рубенс, Гальс, ван Гойен і багато інших. Книга тримовна — українсько-російсько-англійська, накладом 20 тисяч, так і видно, що призначена на експорт.

Часом видання, які повинні бути видані в Україні, видаються в Москві. Тут бувають не раз пікантні історії. Ще спочатку 70-их рр. Й. Бокшай з Ужгороду склав альбом творів закарпатських мистців, але видати його в Україні не зміг, бо серед творів не було ні портрету Леніна, ні соцреалістичних картин, тільки природа і люди Закарпаття, зображені живими, експресивними фарбами. Тоді Бокшай, член-кореспондент Академії Художеств ССРСР, повіз ті речі до Москви. Там у в-ві „Советский художник“ сиділи товариші мистецтвознавці, які краще розумілися на мистецтві і відразу вхопилися за ту книжку і видали її п. н. „Изобразительное искусство Закарпатья“, Москва, 1973 р. накладом 25 тисяч. Тексти — російський, український, англійський, мадярський і чеський, і книга серед переважно сірого реалістичного малярства трискає каскадами живих барв.

Ми згадали кілька характеристичних видань, що стосуються безпосередньо образотворчого мистецтва. Побіч таких видань існує чимало книг з ділянки народного мистецтва, ділянки, яка для авторів вважається „безпечною“. Проте це радше видання подарунково-сувенірні, ніж мистецтвознавчі. Більше зацікавлення викликають видання з археології та відкритих скарбів старовини. З архітектури, безперечно найважливішим виданням треба уважати книгу Степана Таранушенка „Монументальна дерев'яна архітектура Лівобережної України“ (В-во „Будівельник“, Київ, 1976). Мистецтвознавець С. Таранушенко (1889—1976) в 20-их рр. об'їхав, оглянув, обмірив і фахово описав та зібрав фото і рисунковий ма-

теріял про церкви Лівобережжя з козацької доби 17—18 ст., які мають світову славу і викликають подив у сучасних архітектів сміливістю своєї конструкції. Таранушенко в 30-их рр. був репресований і засланий, на щастя його досліди збереглися і повилилися друком заходами М. Бажана і Г. Логвина. Але книга побачила світ коштом несамовитого з наукового погляду шахрайства. І від автора і від редакторів видання вимушено, щоб вони писали про ту козацьку архітектуру як про існуючу і в книзі немає й натяка на те, що описані з натури в 1920-их рр. величні стенові собори — в Березні, Пакулі, Нових Млинах, Черкаському і Верхньому Бишкіні, Червоному Осколі, Артемівці, Росішках, чотири церкви в Лебедині і багато інших були урядово знищені тими, хто мав їх зберігати. Ми читали фахові рецензії на ту книжку в англійських і американських архітектурних журналах, де обдурені рецензенти-науковці захоплюються несамовитою красою вже не існуючих пам'яток української культури...

З періодичної мистецької літератури появляється в Україні тільки двомісячник „Образотворче мистецтво“, орган Міністерства культури Укр. РСР та Спілки художників України. Згідно зі словами голови управління тієї Спілки О. М. Лопухова, головний обов'язок кожного мистця — „бути активним помічником партії, своєю творчістю виховувати патріотів нашої соціалістичної Батьківщини“. Журнал це завдання по-стахановськи виконує і на мистецькі проблеми залишається небагато місця.

Ми згадували, що видавання люксових монографій про українське мистецтво стало платною справою, бо продаж їх за кордоном приносить тверду валюту. „Український середньовічний живопис“, ціна якого 10 рублів, продавався в Мюнхені в книгарнях за 81 марку (понад 30 дол.), з чого яку половину отримувала „Международная книга“ в Москві. Але ту саму книжку у варшавській книгарні наша знайома канадійка купила за 2 канадські долари, при чому продавець не тільки заплатив належне Москові (польськими злотими), але й сам заробив, продавши ті долари на вільному ринку. Це зовсім відповідає вартості рубля за кордоном, за одного долара в банку дістанете 5—6 рублів. Тільки не знати, що з тими гіршими робити, бо везти їх назад не вільно.

Ми не знаємо, скільки з проданих видань дістає Україна, бо вона сама не має права не тільки продавати щонебудь за кордоном, а навіть не вільно без дозволу Москви вислати за кордон куплену в Києві чи Львові українську книжку! Наша знайома зі Львова хотіла вислати нам каталог музею О. Новаківського, але не могла дістати дозволу на висилку ні у Львові, ні в Києві. Мусіла писати прохання до Москви і, по двох місяцях чекання, таки прислати той каталог — копійчане макулятурне видання, надруковане в друкарні „Атлас“, колись найкращій у Львові...

Серед тих різноманітних видань звертає увагу брак добрих, фахово зредагованих каталогів мистецьких виставок за кордоном. Знаємо, що такі виставки відбувалися в сателітних країнах, але каталоги з тих виставок до музеїв Заходу не дійшли (якщо взагалі були). Щодо виставок українського образотворчого мистецтва в західному світі, то їх властиво немає. Укр. РСР досі не здобулася на хоч одну трохи пристійну виставку в якомусь музеї чи добрій галерії. Виставки в закордонних клубах „радянської дружби“ в мистецькому світі рахуються, як звичайна пропаганда. Добра своїм мистецьким рівнем виставка „Графіка з України“, показана минулого року у Відні, була експонована не в якомусь музеї (чого була варт), а в російському клубі „Родина“ в „товаристві“ фільмів про матушку Москву і Петровський Ленінград, під звуки російської музики і шипіння тультюського самовару... Очевидно, ні один з австрійських мистецьких критиків не вважав потрібним на таку виставку вибиратися. На великих світових виставках, таких як у Брюсселі або Монреалі в Канаді, українським мистцям не дозволено виступати окремою групою, так як спортовцям на Олімпіаді. Все йде на рахунок „радянського мистецтва“, а що всі прізвища перекручені („Елена Кульчицкая“!), то й чужинна критика ніякого сучасного українського мистецтва з УРСР не бачить.

Ось чому для нас, українських мистців у вільному світі важливі збірні мистецькі виставки з солідно виданими каталогами, такими, як з виставки в Дітройтському музеї 1960 р. або Української міжнародної виставки в Торонто 1982 р., де показано зразки творів наших мистців з 9 країн. А й твори наших мистців з сучасної України були показані на низці виставок в містах Європи й Америки і 1979 р. зафіксовані монографічного типу каталогом. Такі виставки і каталоги говорять про нашу приязність у загальному мистецькому русі, про працю окремих талановитих мистців, які не лиш культивують українське мистецтво, а також беруть участь у міжнародних виступах і які самі, без наганячів, знають як те мистецтво творити.

Святослав Гординський

Мирон Білинський (1914—1984): Вербa — дереворіз.

M. Bilynsky (1914—1984): Willow — woodcut.

Лев Молоджанин: Патріарх і Кардинал Йосиф
Сліпий — бронза, 1971 р., висота 69 см.

Leo Mol: Patriarch of Ukrainian Catholic Church
Josyf Cardinal Slipyj — bronze, 1971, highth 69 cms.

Петро Андрусів (1906—1981): Козаки
в степу — один, 1981 р.

P. Andrusiw (1906—1981): Cossacks in the
steppe — oil, 1981.

Олександр Грищенко (1883—1977): Тулон — олія, 1925 р.
(Колекція галереї Християн Чорган).

A. Gryshchenko (1883—1977): Toulon — oil, 1925.
(Christina Gorpila Gallery Collection).

Петро Капшученко: Кармелюк з побратимом —
теракота, висота 61 см.

P. Kapschutschenko: Karmeluk with sworn brother —
terra-cotta, 61 cms. high.

Василь Хмелюк: Голова дівчини — олія, 1945 р.,
46 × 38 см.

V. Khmeluk: Head of a girl — oil, 1945,
46 × 38 cms.

Сторінка рукописної Євангелії XVI—XVII ст., село Іваничі, Волинь.

A page of hand-written Gospel, XVI—XVII century, Wolhynia, Ukraine.

ОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ В ЗСА*

УКРАЇНСЬКЕ образотворче мистецтво є однією з активніших галузей культурно - творчих процесів нашої збірноти в діяспорі.

Навіть побіжно переглядаючи явища того мистецького життя, треба згадати про ті осередки в Європі, що формували світогляд загалу наших мистців, які переселилися до цієї країни по Другій світовій війні.

Один з найбільших осередків — розуміється — творили українські мистці на рідних землях під окупацією комуністичного режиму, де намагання розвитку образотворчого мистецтва є контрольовані поліційними органами держави.

Другим важливим центром українського мистецького життя була Галичина, зокрема Львів, в якому постійно жило і творчо проявлялося чимало чільних мистців: Іван Труш, Петро Іванович Холодний, Микола Анастасівський, Олекса Новаківський, Павло Ковжун, Олена Кульчицька, Василь Крижанівський, а з мистецтвознавців — Іларіон Свенціцький, Михайло Драган, Микола Голубець.

Там же ж був осідок найбільшого опікуна української культури наших часів — Слуги Божого Митрополита Авдreja, який допомагав розбудовувати культурно-мистецьке життя фундаціями (Національний Музей), стипендіями і т. д.

* Ця стаття покійного мистця Петра Андрусєва була написана на 25-ліття Об'єднання Мистців України в Америці, але не була своєчасно поміщена в „Нотатках з Мистецтва“ і потім залежала в архіві редакції. Друкуємо її тепер, в часі певного занепаду нашого мистецького руху, як пригадку про початки і розвиток мистецьких організацій у ЗСА. Редакція уважала за потрібне доповнити інформації подані в статті новішими даними.

Тут в 1922 р. постав Гурток Діячів Українського Мистецтва, згодом Асоціація Незалежних Українських Мистців (АНУМ), промотором якої був Павло Ковжун. АНУМ своєю діяльністю — разом з публікаціями (журнал „Мистецтво“, монографії) сконтактував Галичину з тогочасними течіями європейського мистецтва.

Тут діяла мистецька школа Олекси Новаківського, студенти якої гуртувалися в об'єднанні „Руб“.

Врешті Львів був центром, де організувалися репрезентаційні виставки творів мистців із усіх частин світу.

Чеська Прага була ще одним осередком, де навчалися й творили українські мистці. Тут в тому часі була зорганізована навчальна Вища Студія Пліастичного Мистецтва, з якої вийшло чимало відомих українських мистців, як: Галина Мазєпа, Софія Зарицька-Омельченко, Петро Омельченко, Віктор Цимбал, Петро Холодний, молодший, Оксана Лятуринська — та інші.

У польських мистецьких школах і в академіях студіювало значне число української молоді. Найдавніше українці почали вчитися в краківській академії мистецтв. Тут пригадаймо деякі відомі імена: Олекса Новаківський, Михайло Осінчук, Дамян Горняткович, Сергій Литвиненко, Северин Борачок — та багато інших. Перед Другою світовою війною молодше покоління там групувалося в об'єднанні „Зарево“, доволі активне також на терені Львова.

У варшавській академії і в деяких мистецьких школах середнього типу в тому ж місті студіювало чимало української молоді. Ось деякі імена: Петро Мегин, Володимир Побулавець, Вячеслав Васківський, Ніл Хасєвич, Петро Холодний мол.,

Петро Андрусів, Олекса Шатківський, Дмитро Дунаєвський, Ольга Мариняк, — та інші. В 1927 році ті студенти організувалися в Український Мистецький Гурток „Спокій“, який доволі рухливо працював під головством Петра Мегика аж до вибуху війни.

Париж завжди був рухливим мистецьким осередком, де й українців ніколи не бракувало. Молодь йшла туди для доповнення студій, а старші мистці пробували шукати признання і слави. Дехто задержувався на деякий час і виїздив, але були й такі, що там залишалися на постійно. Там українці ніколи не творили якогось мистецького об'єднання. Ніяких документальних слідів з життя наших мистців не залишилося. Вони там попросту жили, часами сходилися, часами разом виставляли свої праці і кожний жив своїм індивідуальним життям. Тому сьогодні з деякі труднощі навіть із устійненням їх імен. З переказів знаємо, що там жила Софія Левицька, студіювала Марія Башкірцева, на деякий час заїздив туди Олександр Архипенко, на постійно поселився у Франції Олекса Грищенко, а поруч них знаходимо такі імена: Олекса Третяків, Северин Борачок, Михайло Андрієнко-Нечитайло, Константин Редько, Микола Глущенко, Василь Хмелюк, Олександр Лагутенко, Микола Кричевський, Володимир Савченко-Бельський, Роман Турин, Василь Перебийніс, Петро Омельченко, Софія Зарицька-Омельченко — та чимало інших.

Події Другої світової війни припинили працю в усіх тих осередках.

Накоротко яскраво блиснуло оживленням культурно-мистецьке життя у Львові, коли німецька армія звільнила більшість земель України від комуністичної окупації. Між 1941 і 1944 роками Львів був під знаком короткого оживлення мистецького життя. Багато мистців з Наддніпрянщини, що залишилися у Львові, долучилися до галичан і своїми працями оживили виставки, які одушевляли публіку: Микола Мухи, Михайло Дмитренко, Василь Григорович Кричевський, його син Василь Васильо-

вич, Олекса Повстенко, Микола Азовський, Микола Неділко разом із львів'янами — Миколою Бутовичем, Святославом Гординським, Едвардом Козаком, Михайлом Морозом, Іваном Іванцем та іншими, створили Українську Спілку Образотворчих Мистців і організували ряд дуже імпресивних виставок.

Програна Німеччини і нова комуністична навала примусила більшість української інтелігенції, а з нею й мистців, емігрувати з рідних земель у чужину.

По закінченні війни й відкритті таборів для переселенців, мистці почали налагоджувати організоване життя в нових обставинах і відновили Українську Спілку Образотворчих Мистців, якої управу очолив Едвард Козак. В таборових обставинах УСОМ організувала чимало вдалих виставок, успішно розгорнула видавничу діяльність та своєю працею внесла багато пожитку в життя таборян.

* * *

Цей дуже загальний вступ дозволить зрозуміти, з яким світоглядом був той загальний мистецький рух, який разом із українською еміграцією переселився в п'ятдесяті роки до заокеанських країн.

Перед тим переселенням, на терені ЗСА найвизначнішою мистецькою появою був Олександр Архипенко, який переїхав сюди на постійно в 1923 році. Якийсь час він викладав в університетах, співпрацював з архітектурними фірмами як мистецький радник, врешті організував власну школу і багато уваги присвятив педагогічній праці. Але понад усе інше Архипенко невтомно творив і виставляв по цілому світі. Тут слід відмітити, що завдяки старанням і щедрості доктора Володимира Возняка вийшла прекрасна, люксова монографія того великого нашого земляка.

Другий український мистець зі світовою славою — це Олекса Грищенко. Треба його згадати тому, що його ім'я і творчість серед знавців в Америці більша навіть, ніж серед українців. Його виставки в цій країні розкуповують дослівно в тягу мінут. Великий

знавець і меценат мистецтва Альберт Барнс ще в двадцятих роках закупив 17 картин Грищенка з царгородською тематикою, які знаходяться в галереях фундації Барнс у Меріон під Філадельфією.

Менше відомі мистці були — Михайло Мирош, Іван Кучмак, о. В. Верховський — іконописець та інші. В роках 1921 до 1925 приїхала Марія Дольницька, найкращий мистець емаї в наших часах. Однак не знайшла тут ґрунту, виїхала до Відня, де жила до кінця свого життя (померла вона 1974 р.).

* * *

В час великого переселення мистці оселяються групами в Аргентині, Венецуелі, в Канаді, в Австралії, але найбільше їх осіло в ЗСА, особливо в Нью Йорку та околиці.

В 1949 році прибув до Нью Йорку Сергій Литвиненко і почав організувати — спершу Літературно-Мистецький Клуб, а згодом Об'єднання Українських Мистців Нью Йорку й околиці.

В 1951 році мистці різних національних груп почали порозуміватися, щоб організувати спільну виставку по різних містах Америки. В проєкті була не тільки виставка, але також постійна організація Міжнародного Товариства Мистців Виселенців (Сосасти оф Егзайлед Артїстс). До співпраці зголосилися: альбанці, болгар, естонці, словаки, югослави, поляки, українці, чехи. Однак в міру поступу організаційного процесу цій ідеї спротивилися, тоді ще популярні, советські представники, советофільські жидівські круги, а за ними — американські ліберали. Справа впала.

Група українських мистців у Філадельфії в тому часі розгорнула акцію зорганізування першої репрезентаційної виставки праць новоприбулих мистців, яку спонзорував Злучений Український Американський Допомоговий Комітет. Виставка була влаштована в часі конвенції ЗУАДК, у днях 12, 13, 14 жовтня 1951 року в Белью Стретфорд готелі у Філадельфії. 25 мистців виставило біля 70 експонатів.

В тому ж періоді мистці Нью Йорку і Філадельфії організаційно консолідуються і скликають перші загальні збори в половині травня 1952 року. Збори відбулися в домі Літ.-Мист. Клубу в Нью Йорку. На тих зборах засновано асоціацію під назвою „Об'єднання Мистців України в Америці“. Першу управу Об'єднання очолив Сергій Литвиненко. У зборах брали участь: Сергій Литвиненко, Микола Бутович, Володимир Січинський, Дам'ян Горняткевич, Яків Гніздовський, Антін Малюца, Михайло Черешньовський, Мирослав Радиш, Святослав Гординський, Юрій Соловій, Михайло Осінчук, Михайло Мороз, Михайло Мирош, Ольга Дядинок, Петро Холодний мол., Петро Мегик, Петро Андрусів, Володимир Кивелюк, Іван Паливода, Андрій Дараган та інші. Це Об'єднання стало найактивнішим центром, до якого тяжіли українські мистці з цілого світу. В річних виставках брали участь мистці з Франції, Німеччини, Іспанії, Аргентини, Венецуелі, Канади, навіть із Австралії. Крім річних виставок Об'єднання організувало індивідуальні і збірні виставки, видрукувало багато каталогів, яких значну кількість розіслано до бібліотек і мистецьких асоціацій у світі.

Об'єднання активно співпрацювало в багатьох важких культурних подіях. Члени ОМУА взяли громадну участь в першому з'їзді мистців в Торонто — Канада, який відбувся від 3-го до 5-го липня 1954 року. В часі з'їзду відбулася виставка.

ОМУА було співорганізатором великої мистецької виставки, яку промувала в Міттроїт президент міської ради того міста пані Маруся Бек. Виставка була сполучена з фестивалем української культури і з великим концертом. Торжество тривало від 24 вересня до 2 жовтня 1961 року.

Члени Об'єднання були також активними при будові пам'ятників Тарасові Шевченкові — у Вінніпегу (автор Андрій Дараган, член ОМУА), у Вашингтоні (автор Леонід Молодожанин, член ОМУА), в Буенос Айрес (автор Леонід Молодожанин), пам'ят-

ники Лесі Українки в Клівленді і в Торонті (автор обок — Михайло Черешньовський, теперішній голова ОМУА).

Головами Об'єднання Мистців Українців в Америці були: Сергій Литвиненко, Святослав Гординський, Петро Андрусів, Любомир Кузьма і Михайло Черешньовський, теперішній голова.

Група мистців у Філадельфії творила від січня 1953 року відділ ОМУА. В тому відділі були наступні члени: Петро Мегик, Микола Мухин, Андрій Дараган, Володимир Кивелюк, Стефан Рожок, Микола Станько, Наталія Стефанів, Роман Василишин, Петро Капшученко, Артемій Кирилюк, Петро Андрусів, а пізніше дійшли молодші — Василь Дорошенко, Христина Зелінська, Ніна Климовська, Роксоляна Лучаковська, Софія Лада-Зубар. Співпрацювали і часово були членами: Михайло Дмитренко, Марко Зубар, Олекса Повстенко, Василь Палійчук, Максим Німець.

Переломовою подією в житті відділу у Філадельфії треба вважати організування навчальної мистецької студії, яка стала з ініціативи Українського Американського Допомогового Комітету, головню за спонукою його директора д-ра Володимира Галана. Після вступних приготувань і закуплення обладнання, на яке ЗУАДК позицію гроші, в перших днях вересня 1952 р. проголошено впис студентів до Української Мистецької Студії у Філадельфії (таку прийнято назву). Зайняття розпочато в горішніх кімнатах будинку ЗУАДК-у.

Згодом наступили зміни. ЗУАДК мусів перенести свої біора в іншу ділянку міста, а Студія при допомозі громадянства взяла на сплати дім при вулиці Памлер ч. 2322. Та Студія з навчальними класами, з виставовою залом та всестороннім вивінуванням, яке придбав її керівник Петро Мегик, стала важливим мистецьким центром. Там збираються мистці на наради, там розпочато видавати одиникий журнал присвячений інформації про образотворчі справи „Нотатки з Мистецтва“. Дотепер видано 23 числа. Там відбуваються відчити і відкриваються виставки.

Часами в скромних стінах Студії відбуваються прийняття для вшанування рідкісних гостей, між якими були Северин Ворачок і Григорій Крук, Леонід Молодожанін з дружиною з Канади, Василь Васильович Кричевський із Каліфорнії, пані Маруся Бек та корифей світової слави Олекса Гриценко з дружиною з Франції.

Через Студію перейшло понад три сотні студентів, деяке число з них покінчило опісля академічних мистецьких студій та увійшло в професійне життя, доповняючи ряди членів ОМУА.

Однією з пропам'ятних подій була організація репрезентаційного балу мистців у Філадельфії. Тим бальем закінчувано святкування 15-річчя діяльності Відділу Об'єднання Мистців Українців в Америці й діяльності Студії у Філадельфії. Цей баль був попереджений виданням пропам'ятної книжки, з'їздом абсолювентів Студії та відкриттям виставки їхніх праць в галерії Студії. Баль, попереджений бенкетом, відбувся 28 жовтня 1967 року в залах Венджемін Френклін готелю у Філадельфії. Почесними гістьми були: пані Маруся Бек, Пані Марія Варелло з міської ради та пані Вірджинія Навер — пізніша асистентка президента в Білому Домі. Дохід з балу дозволив сплатити довг за дім Студії, який був причиною багатьох турбот.

Черговим проськом філадельфійського мистецького осередку є реалізація друку книги під заголовком „Книга Творчости Українських Мистців поза Батьківщиною“. На розіслані заклики і на оголошення в пресі відгукнулося 161 мистців. Видавнича Колегія закваліфікувала 119 імен. У Книзі будуть поміщені чорно-білі й кольорові репродукції та короткі дані про кожного мистця.*

До великих втрат Об'єднання входять випадки смерті багатьох членів. Між ними найбільшій втраті понесло ОМУА, коли 20 червня 1964 року помер Сергій Литвиненко. Покійний був не лиш основополож-

* „Книга Творчости Українських Мистців“ уже появилася в 1984 році.

ником Літературно-Мистецького Клубу та Об'єднання Мистців Українців в Америці, він був головним конструктором цілого організаційного руху в тих двох клітинах ньюйоркського осередку.

Розміри цього нариса не дозволяють належно обговорити засяг і вагу діяльності Об'єднання та уточнити всі користі, які воно принесло для української спільноти не лиш у ЗСА, але й у цілому світі. Безліч документів, які нотують ту діяльність, жде на усистематизування, на докладніше простудювання. Все те в умілих руках професій-

ного мистецтвознавця може стати промовистим матеріалом для поважної розвідної праці про діяльність українських мистців у діаспорі.

За чверть століття значне число українських мистців відійшло у вічність та життя не стоїть. На їх місце виростає нове, молодше покоління, виховане на сучасних ідеях. Частина з них долучилася до Об'єднання, інші знову воліють одинцем виходити в ґрунт довкілля, пробиватися крізь гущу, щоб знайти признание і заслужене мистецьке життя.

Деякі організатори балу на 15-ліття УМСтудії, 1967 р., з гостями; справа на ліво: П. Андрусів, д-р В. Галан, Н. Андрусів, д-р М. Бек, П. Мегик, ред. М. Дольницький.

Some of the organizers of the Fund Rising Ball on the 15th Anniversary of the Ukrainian Art Studio in Phila., 1967, with guests. Right to left: P. Andrusiw, W. Galan, N. Andrusiw, M. Bek, P. Mehik, M. Dolynsky.

Багато українських мистців із молодшого покоління увійшло в склад викладачів у різних каледжах та університетах, вони беруть активну участь в американському, мистецькому житті, здобувають визнання й нагороди. Деякі з них віддалилися від українського пня. Однак в особливих моментах вони вириваються, підходять до світла і декларують свою духову приналежність до того народного струму, в якому ми всі об'єднуємося.

Людська винахідливість та інстинкт до невгавяючого поступу спричинювали те, що в тягу історії поставали щораз то новіші форми мистецького вислову, який відповідав характерові світогляду людських збірнот в даному часі. Романеск, готика, ренесанс, барокко — були модернізмами своїх епох. В наші дні процеси шукання нових ідей і доріг до нового, мистецького вислову відбуваються цілими десятками років у різних центрах західної культури. Подібні зусилля робили також українські мистці. Творчість Юрія Нарбута, Василя Григоровича Кричевського, Павла Ковжуна, а головнО Олексі Грищенка й Олександра Архипенка — є доказом того, що потенційні предиспозиції для поступу сучасної, мистецької творчості завжди існували в масиві українського народу.

Розуміючи, що в Україні за сучасного режиму нема можливості для вільного розвитку і поступу української культури, модерні форми тієї культури можуть і повинні повставати в діаспорі, де ніщо не стоїть на перешкоді для свободного поступу і творчої думки, група прихильників мистецтва організує в Чикаго Український Інститут Модерного Мистецтва.

Інститут повстав в 1971 році та був заінкорпорований як загально-культурна неприбуткова установа. Головними ініціаторами були: д-р Ахіль Хрептовський, Михайло Урбан, Константін Мілонадіс та Василь Качуровський — куратор. Інститут має своє постійне приміщення з галерією на виставки, концелярію, бібліотеку та зачаток власної колекції картин і різьб.

Діяльність і осяги Інституту є багатогранні, хоч зарисовуються дві магістралі: 1. притягання і гуртування тих молодих українських мистців, які досі були осторонь українського культурного життя й одночасно популяризувати сучасну мистецьку творчість в українській громаді і 2. проникати з українським ім'ям у ті культурно-творчі осередки американського довкілля, куди українці досі продістатися не могли зі своїми суто традиційними формами мистецтва.

Ту ціль Інститут з успіхом досягає. Багато молодих, здібних українців з різних теренів навіязує контакт з Інститутом та в ньому віднаходить свою національну ідентичність. Інститут здобуває собі багато американських приятелів серед мистецтвознавців, активних мистців і культурних діячів. Вони часто зголошуються в члени, а один молодий куратор серйозної мистецької інституції є членом добродієм нашого Інституту.

Покищо Інститут не втішається популярністю і розумінням у власній українській збірноті. Але треба підкреслити, що пожиток з існування Українського Інституту Модерного Мистецтва лежить поза границями популярності і розуміння зі сторони української громади. Цей пожиток слід міряти мірилом об'єктивізму і позачасовості. При всіх його плюсах і мінусах, Інститут заповнює дуже важливу прогалину, яка існувала віддавна в українському образотворчому мистецтві.

Український Інститут Америки в Нью Йорку — це приватна фундація, яку заложив в 1949 році покійний Володимир Джус. Діяльність цієї установи багатогранна і ми не будемо її тут описувати. Для мистецького життя Інститут важний тим, що там приміщено поважне число предметів з обсягу мистецтва та його приміщення часто служать як місце для різних мистецьких виставок. В другій половині 50-их років Олекса Грищенко передав під опіку Інституту 70 своїх образів, архівні матеріали та книжки, як фундацію, яка з волі покійного

мистця має бути передана до музеїв України — коли повстане вільна і незалежна Українська Держава.

До категорії музеїв слід також зарахувати дуже цінну і багату збірку під Церквою-Пам'ятником на православному кладовищі в Савт Бавнд Бруку. Там знаходиться велике число предметів церковного вжитку, як ікони, оправлені євангелія, церковний посуд, стародруки, ризи, рідкісні тканини, гапти, а серед того збірка цінних антимінсів з оригінальними мистецькими надруками. Осібну позицію займає сектор образотворчого мистецтва, різьба й картини різних майстрів.

В будинках Української Католицької Дієцезії в Стемфорді, Конн., існує також цінна збірка, де є чимало предметів народного побуту, головню з Галичини, а зокрема з Гуцульщини, предмети народного мистецтва та картини українських мистців. Музей цей відкрив покійний Митрополит Константин Богачевський в 1935 році.

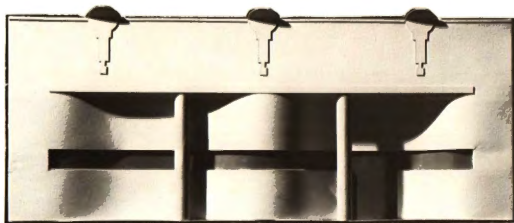
На терені ЗСА існують ще інші музейні збірки, а це: Український Музей в Клівленді, Український Національний Музей в Чикаго, Музей-Архів в Денвері, але ці музеї

більшого впливу на мистецьке життя в Америці не мають. Більшого значення набуває знаменитий етнографічний музей Союзу Українок в Нью Йорку, що переформувався в „Український Музей в Нью Йорку“ й під фаховим проводом пані Марії Шуст має амбіцію стати загально-українським музеєм, що мав би обіймати усі ділянки мистецтва і культури.

Недоліком більшості наших музейних збірок є брак каталогів збірок і брак інформаційних проспектів, зокрема англійською мовою, що ними можна було б ширити інформацій про українські культурні надбання. Упорядкування тих нестач може також принести немало користі нашій молоді.

Усі процеси організованого українського мистецького життя в Америці проходили і проходять серед чималих труднощів, як також сама творча праця індивідуальних мистців відбувається в нелегких обставинах. Однак українські мистці є свідомі того, що та праця є потрібна для нашої української спільноти та що вона якоюсь мірою причиняється до збагачення культури цієї прибраної батьківщини.

Петро Андрусів

Фасада Українського Інституту Модерного Мистецтва в Чикаго, Архітект Стенлі Тайгерман.

Facade of Ukrainian Institute of Modern Art in Chicago, Illinois, Architect Stanley Tigerman.

Натали Стефанів: Панорама Лос Анджелес — олія,
63 X 76 см.

N. Stefaniv: View of Los Angeles — oil,
63 X 76 cms.

Петро Карпущенко: „В невідоме“ — теракота,
висота 56 см.

Р. Карпущенко: „Marching to the unknown“ — terra-cotta,
56 cm. high.

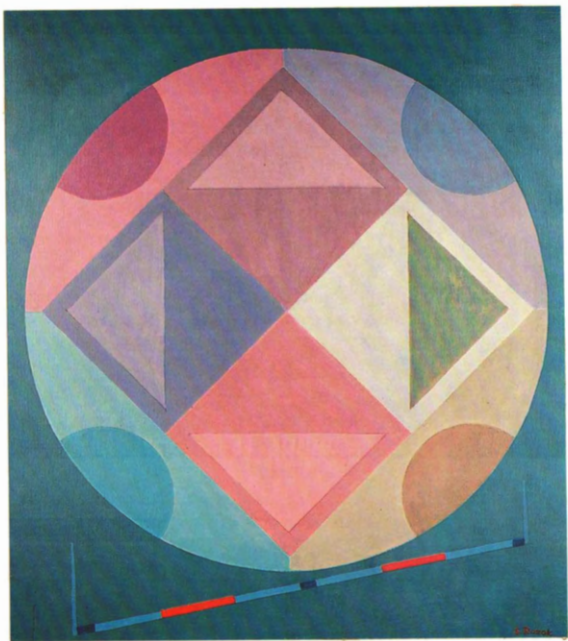
Діонісій Шолдра: „Грудень” — олія на полотні,
1981 р., 61×61 см.

Dionys Scholdra: "December" — oil, 1981,
61×61 cms.

Олекса Грищенко (1883—1977): Еспанський танець — олія, 1934 р. (Колекція Христини Чорпін).

A. Grychenko (1883—1977): Jota Aragonesa — oil, 1934. (Christina Chorpita Gallery Collection).

Степан Рожок: Життя і колір — олія, 101×91 см.
(Колекція д-ра Е. Пік).

S. Rozok: Life and the color — oil, 101×91 cms.
(Dr. E. Pick collection).

Р О Б Е Р Т Л І С О В С Ь К И Й

(1893—1982)

РОБЕРТА ЛІСОВСЬКОГО побачив я вперше в серпні 1955 р. в Лондоні, коли я приїхав туди з Бельгії на конгрес товариства „Обнова" та на засідання управи УХР (Український Християнський Рух).

Мистець проживав тоді на адресі 37, Linden Gardens, London, W. 2.

Знайомі показали мені перед церквою мистця. Високий, огрядний, старшого віку пан (йому було тоді 62 роки) з шляхетним виразом обличчя, з густою сивою чуприною, коректно убраний у темний костюм, без капелюха.

З цілої постаті пробивалася погідність, серйозність, відчувалося в ній великий життєвий досвід та якусь спокійну лагідність, що межувала з резигнацією (цю резигнацію мистець компенсував усмішкою та ввічливістю). Така статечна особа мимоволі притягала до себе симпатію.

Приступивши до Лісовського, я представився йому та почав розмову, випитуючись про його мистецьку творчість і висловив бажання і цікавість оглянути його праці, якщо це є можливим.

Зі сумом і жалем у голосі він відповів, що, властиво, зі своєї творчості в хаті нічого не має, бо втратив усе під час війни,

Професори Української Студії Пластичного Мистецтва в Празі (Чехословаччина); зліва: Роберт Лісовський, Микола Зарецький, Кость Стаховський.

Faculty Members of the Ukrainian Studio of Plastic Art in Prague (Czechoslovakia); from left: R. Lisovsky, N. Zaretsky, K. Stakhovsky.

Роберт Лісовський: Екслібрис.

R. Lisovsky: Ex libris.

а в Лондоні не може творчо працювати, бо не має відповідних умовин, будучи змушеним заробляти на життя іншою працею.

І хоч як я був би радий побачити бодай дрібні його графічні твори, які він мав напевно в хаті, то, після такої категоричної відповіді, я не мав уже сміливості настоювати й до відвідин у мистця так і не дійшло.

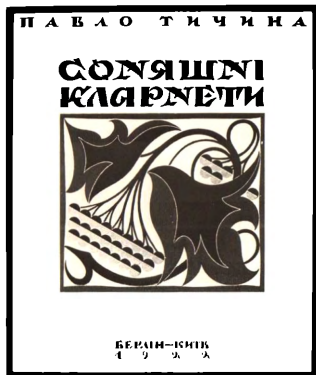
Їдучи до Лондону, я робив собі великі надії, що побачу визначного нашого мистця та буду мати нагоду оглянути бодай частину його творчості, тимчасом, мої надії не цілком сповнилися. Пізнав я милу, але покривджену життям людину, яка втратила весь свій мистецький дорібок, а тепер, на старість, не мала ні матеріальної змоги, ні, мабуть, і охоти творити нові праці.

А про творчість мистця, як не знав я багато перед тим, так і в Лондоні більше не довідався. Та як би воно не було, я був таки вдоволений, що познайомився особисто з Лісовським, тимбільше, що таких милих і культурних людей не часто можна зустрінути.

Від того часу, при моїх розшуках матеріалів про українських мистців, я спеціально дбав, щоб кожну вістку про давніші праці Лісовського занотувати в архіві і був дуже втішений, коли я роздобув журнал „Українське мистецтво“ з 1926 року, в якому була ілюстрована стаття Миколи Голубця про Роберта Лісовського. З неї я довідався про біографію і про ранню творчість мистця.

10 років пізніше Лісовський мав приїхати до Бельгії на посвячення прапора Об'єднання Українок Бельгії, на яке його запросили, як автора проєкту прапора і як голову Союзу Українців у Великій Британії (СУБ).

Довідавшись про близький приїзд Лісовського до Бельгії, я написав до нього листа і запросив його загостити до нас при нагоді його поїздки на континент. Я запропонував йому приїхати з Остенди прямо до Генту, переночувати в нас, а на другий день я відвіз би його до Брюсселі на посвячення прапора. Лісовський погодився і прислав теле-

Роберт Лісовський: Обгортка, 1919 р.

R. Lisovsky: Book cover, 1919.

граму, щоб вийти по нього до поїзду, бо він „не любить шукати вулиць у незнайомому місті“.

І так 26 травня 1965 року я привів гостя зі станції до хати. Приїздом Лісовського ми дуже втішилися, бо він мав особистий чар та неабиякий дар цікаво про все оповідати, був надзвичайно чемний і своєю присутністю оживив нашу хату, а діти прямо не відступали від нього. Мистець виглядав свіжо й здорово, був дбайливо убраний, видно було, що це людина, яка дбає про свою зовнішність. Мав він тоді багато творчих плянів та ентузіазму. Казав, що відколи став пенсіонером, має багато вільного часу й наміряє писати спомини про наших відомих мистців, як також проявлятися більше в мистецтві, не так для показу чи продажу, як для себе самого.

По вечері він довго оповідав про своє життя, передовсім про період по II світовій війні.

Від 1929 до 1945 року він жив у Празі, де був професором графіки і прикладного мистецтва в Українській Студії Плястичного Мистецтва. Коли під кінець війни Червона Армія підступила під Прагу, він покинув місто і виїхав якоюсь окружною дорогою до Італії і там опинився в таборі для втікачів у місцевості Jesu біля Анкони. Там він жив у бараках довгий час. На пам'ятку з побуту в таборі залишилося йому кілька акварель та рисунків, на яких зображені довгі, низькі бараки напів-циліндричної форми, побудовані густо один біля одного серед гірської околиці.

З табору вдалося йому приїхати до Риму, де він дістав замовлення на дрібні графічні праці для наших церковних установ, а дочка, Золя, вчилася мистецтва.

Після ліквідації таборів втікачів та полонених, багато українців виїхало з Італії на постійний побут до Англії. Там вони zorganizували свою громадську централю СУБ (Союз Українців у Великій Британії).

Організатори СУБ мали в плані створити в Лондоні українське видавництво і на мистецького керівника чи співробітника вони запросили Р. Лісовського. Представники

Роберт Лісовський: Обгортка.

R. Lisovsky: Book cover.

СУБ п. Фундак і п. Данилів, приїхавши до Риму, представили мистцеві плян видавництва в досить оптимістичних красках і Лісовський приїхав до Лондону по якось часі.

В Англії він видавництва не застав, воно існувало покищо тільки в плянах, отже треба було йому брати будь-яку працю, щоб прожити. З огляду на старший вік, та ще до того не володіючи англійською мовою, Лісовський не міг знайти не то що якоїсь легкої праці, але навіть не дістався до фабрики як звичайний робітник. Одиноке місце, яке англійці йому пропонували — це була праця при корчуванні дерев у лісі. Не маючи іншого виходу, мистець прийняв цю роботу, хоч для графіка не була вона аж ніяк вказана. Орудкування тяжкими пилами й машинами, ношення стовбурів дерев робили його руки неспосібними для виконання делікатних графічних праць. Та взагалі, праця при корчуванні дерев була для

Роберт Лісовський: Екслібрис.

R Lisovsky: Ex libris.

нього затяжка і він, після кількох тижнів, її покинув, щоб прийняти роботу у великій пекарні-фабриці бісквітів. Там він працював понад два роки, доки не дістав від тіста екземи на руках. І коли Лісовський не міг ніяк вилікувати рук, шойно тоді управа СУБ прийняла його на працівника в своєму бюро в Лондоні. Він став організаційним референтом, до завдань якого належало відвідувати громади СУБ у різних місцевостях Англії. На цій скромно оплачуваній праці він вислужив 12 років, доки не дійшов до пенсійного віку. В останніх роках він був навіть обраний головою СУБ.

Від закінчення II світової війни Лісовський в мalarстві майже не проявлявся, а як щось творив, то хіба дрібні графічні праці на замовлення, головню в книжковій

графіці та різних друків, емблем тощо. Дуже рідко, і то лише під час вакацій, він дещо малював „для себе“. На вакації він виїздив майже кожного літа до Швайцарії до дочки Зої і там, серед гірської природи, малював чи рисував дерева, квіти, хати.

Я не хотів вірити, щоб Лісовський не мав у хаті нічого з мистецьких творів, так, як це він мені твердив у 1955 році, і я знову випитував його, чи не має бодай якоїсь документації про свою творчість. На це мистець відповів, що всі свої образи, графіку, книжки, один образ Миколи Бурачека та один давній український килим він дав на przechowania в Празі знайомому чехові хірургові і ці речі, здається, не пропали після війни, але він не може тепер поїхати до Праги та взагалі не знає, чи їх коли небуде ще побачити.

В Лондоні, натомість, він має дуже мало цікавих речей — два томи „Українського мистецтва“ В. Щербаківського, „Старі килими України“ В. Пещанського, кілька відбиток друків відомої абетки Нарбута й яких 80 фотографій старих галицьких ікон з музеїв Львова.

На другий день я завіз гостя до Брюсселі на посвячення прапора ОУВ в українській церкві св. Володимира (сьогодні ця церква вже не є в українських руках). Посвячення відбулося врочисто, було чимало людей. Прапор клясичний — на жовтому полотні в центрі тризуб, а довкола нього рівним колом стилізований напис „Об'єднання Україник Белогії“ — вигалтований синіми нитками.

Вечором, вернувшись до Генту, мистець оповідав спогади про Київ. Лісовський знав Ю. Нарбута, братів Бойчуків, Василя Кричевського, А. Петрицького, П. Ковжуну та інших мистців. Між Бойчуком і Нарбутом не було доброго співжиття, Бойчукові закидали, що він занадто тримає з радянською владою. Брат Михайла — Тимко Бойчук мав бути навіть здібнішим мalarем від Михайла, він творив прекрасні малі твори в стилі „бойчукізму“, на жаль, він помер дуже молодим на туберкульозу. П. Ковжун не перейшов до Академії Мистецтв у Києві,

тільки залишився даліше в колишній школі Мурашка (деякі автори неточно подають, що Ковжун був студентом Академії Мистецтв). Ковжун учився також якийсь час разом з А. Петрицьким у приватній школі Олександри Григорівни-Екстер. Лісовський знав теж О. Архипенка, пізнав його в Америці, куди їздив перед кількома роками. Архипенко мав йому звіритися, що перші роки побуту в Америці були для нього надзвичайно тяжкі, бо американці не розуміли його модерного мистецтва. Щоб вижити, він мусів приймати замовлення на

різблення клясичних портретів для якоїсь судової палати. Щойно винаходом апарату „архіпентура“ він зацікавив американців і став тоді більше знаним у мистецьких колах.

Ми показали Лісовському наше місто з його старими дільницями, повними стилевих домів з різних епох, відвідали ми також сусіднє місто Брюж, відомий туристичний центр у Бельгії. В Брюжі оглянули ми музей, церкви, центр міста і зробили прогулянку човном каналами міста.

Роберт Лісовський: Картка.

R. Lisovsky: Card.

30 травня Лісовський виїхав до Лондону, дуже вдоволений із п'ятиденного побуту в Бельгії, про що написав нам зворушливого листа, хоч листів він не любив писати і не писав. Скільки то разів я писав до нього і ніколи не отримав відповіді, а коли ми стрічалися, тоді він просив вибачення за таку нечемність.

Аж дивно, так, як він умів цікаво і гарно оповідати, так тяжко було йому щось побудувати написати. Мабуть одинока річ, яку він написав, це стаття-брошура про Петра Холодного, видана в Празі, та спомин про цього самого маляра, поміщений в „Українській Думці“ в Лондоні в 1953 році. Із заплянованих споминів про наших мистців так і нічого не вийшло, а шкода, бо ні про київську Академію в роках 1917—1920 нема у нас багато друкованих спогадів, ні про празьку Студію та навіть і про львівське мистецьке життя в роках 1920—1930 багато друкованих матеріалів нема, а Лісовський чейже добре знав і про Київ і про Прагу і про Львів, бо був там у центрі мистецького життя.

Від 1965 року наші зустрічі з Лісовським були частіші і завжди мали сердечний характер. В роках 1967, 1969 і 1971 ми бачили у Франції кожного разу в місці літні у Мужені біля Канн, куди ми приїздили на вакації. Ми винаймали кімнати в „Закутку“ (колишня садиба В. Винниченка) у пані Іванки Винників, а Лісовський з дочкою, зятем і двома внуками приїздив до „Закутка“ зі Сен-Максіс, місцевості недалекої від Мужену, де вони в цей час перебували на вакаціях.

Були це надзвичайно присмні і радісні зустрічі. Чудова середземноморська природа, прекрасна погода, вільний вакаційний час, мистецька атмосфера „Закутка“ (господарі дому пані І. Винників і Юрій Кульчицький — мистці-керамісти) — все це витворювало незвичайно милий настрій і наші спомини про ці дні є незабутні.

Лісовський тоді дуже добре почувався, був у піднесеному, бадьорому настрою та говорив, що малює акварелі (однак ніколи

їх не показував!) й казав, що має намір влаштувати в Лондоні виставку своїх акварель, графіки й рисунків.

З Мужену ми їздили разом до Ванс (Vence) оглядати фундацію Магд (Maeght), де бували великі виставки сучасного малярства, переважно французького, та побували ми в інших мальовничих місцевостях коло Канн.

Останній час стрічалися ми в Мужені 1971 року. Лісовський, як кожного разу, був веселий, дуже уважний і чемний супроти всіх. На вакаціях він оживав і немов би ставав молодшим та всюди дотримував кроку молодим. Коли я запитав про заплановану виставку в Лондоні, він відповів, що роздумався і виставки не робитиме, бо нема для кого — наші люди в Лондоні мистецтвом не цікавляться, а для англійців він не є досить модерний і вони могли б його не зрозуміти.

Після смерті добрих знайомих, Вадима Шербаківського і Володимира Шаяна, Лісовський не мав у Лондоні вже відповідного товариства і почувався самотнім. Тому то він думав виїхати з Англії та перенестися на постійний побут до Швейцарії, щоб бути ближче дочки, хоч жаль було йому і Лондону, бо там мав він можливість відвідувати різні виставки, чого в Женеві є без порівняння менше.

По кількох роках вагань Лісовський таки рішився перенестися до Женеви, що й зробив у серпні 1976 року. Там він замешкав не в хаті дочки, а винайняв собі окреме мешкання, щоб бути свободним і незалежним. (24, Route des Franchises, 1203 Geneve).

До Генту Лісовський приїздив останній раз у 1968 році і то цілком przypadково. В 30-ту річницю смерті полковника Є. Конавальця відбулися в Роттердамі жалібні урочистості в дні 2 червня 1968, на які приїхали українці зі сусідніх країв і ми туди поїхали з цілою родиною. Рано, в нашому готелі в Роттердамі, зійшовши до їдальні на снідання, застали ми при столі Лісовського, який дивним збігом обставин ночував у цьому самому готелі, що й ми.

Роберт Лісовський: Обгортка.

R. Lisovsky: Book cover.

Ми вибралися до Голляндії на три дні, щоб, крім Роттердаму, оглянути ще Амстердам, Гарлем і, стрінувшись несподівано з Лісовським, запропонували йому долучитися до нас, щоб разом оглянути голляндські міста, а потім поїхати ще на кілька днів до Бельгії. Ми мали навіть зарезервовані кімнати в готелях, бо з нами мав їхати мистець Михайло Андрієнко з Парижу, але через страйк поїздів він не міг приїхати.

Наша пропозиція Лісовському підходила і після жалібних урочистостей у Роттердамі, ми поїхали до Гарлему оглянути відомий музей Франса Гальса та старе місто, а під вечір приїхали до Амстердаму й там заочували. На другий день оглянули музей у центрі міста та відбули подорож човном по каналах, а вечором повернулися до Бельгії.

Лісовський трохи хвилювався, бо не мав візи до Бельгії, але я вяснив йому, що віза до Голляндії є важна теж і на Бельгію. Зрештою, контролі на границі і так не було. Одинокий клопіт, який ми мали, це було при відборі валізки Лісовського на станції в Амстердамі, він згубив квиток і в перехо-вальні ніяк не хотіли видати валізку, треба було інтервенювати аж у дирекції і доказу-вати, що валізка йому належить.

В цьому часі я приготував статтю про українських мистців, які жили в Празі між Першою і Другою світовими війнами та про Українську Студію Плястичного Мистецтва і я дуже втішився приїздом Лісовського, бо він міг би мені багато оповісти на ці теми. Він переглянув мій текст і сказав, що все, що я написав, відповідає правді, але жодних доповнень ні заваг мені не пропо-нував. Подав мені лише деякі інформації про себе самого, показуючи свідоцтво зложення іспитів в Академії Мистецтв у Бер-ліні (1927—1929), виказку професора Української Студії Плястичного Мистец-тва у Празі та гарний каталог з виставки української графіки в Римі в 1938 році. Тоді він бачив полк. Є. Коновальця на кілька тижнів перед його смертю.

В Генті Лісовський обійшов музеї, огля-нув цікавіші дільниці міста і 6 червня він від'їхав до Лондону.

Відколи мистець осів у Женеві, дістав я від нього лише одного листа, на всі мої пізніші листи він не відповідав і наш зв'я-зок перервався. Щоправда, час-до-часу мав я вістки про нього від знайомих людей, але з часом і таких доривочних відомостей про нього не мав.

А в січні 1983 року прочитав я в „Україн-ському Слові" посмертну згадку, що дня 28 грудня 1982 року в Женеві, Швейцарія, відійшов у вічність проф. Роберт Лісо-вський, маляр-графік. Похорон відбувся 3 січня 1983 р. в Женеві.

Як мистець Лісовський найбільше проя-вився в графіці і то в книжковій графіці, оформивши біля 100, або й більше, обкла-динок книжок та журналів, проєктував екс-лібриси, заставки, фірмові папери, друки,

Роберт Лісовський: Обгортка.

R. Lisovsky: Book cover.

печатки, а у Львові запроєктував навіть кілька килимів. В Празі працював коротко в мистецькій кераміці (разом з проф. К. Стаховським). В станковій графіці, поза рідкісними дереворитами, він, здається, не працював, обмежуючись до рисунків пером і тушом. В малярстві проявлявся в техніці акварелі і гвасші, але я не бачив його оригінальних малярських праць, тільки кілька чорно-білих і то дуже невразних репродукцій у журналі.

Пишучи статтю про нього для „Авангарду“ (ч. 3—4, 1975, Брюссель), я сподівався дістати від нього децю більше документації про його малярство, але й тоді він позичив мені дуже мало матеріалів і то виключно з графіки, які я використав у журналі. Тому я припускаю, що він мав обмаль ма-

лярських творів у хаті і з яких він, може, не був цілком вдоволений, бо не хотів їх ніколи показувати ні давати до публікації.

Взагалі, про свою творчість Лісовський не любив говорити, раз лише і то принагідно, сказав мені, що в пресі появилася помилка, мовляв проєкт на гріб полк. Коновальця зробила Оксана Лятуринська, а це неправда, бо проєкт був його роботи. (Інші нагробні пам'ятники його проєктів — це Ользі Басараб у Львові на Янівському цвинтарі та гетьманичеві Данилові Скоропадському в Лондоні).

Лісовський планував кілька разів влаштувати виставку своїх творів у Лондоні, одного разу вже навіть закупив матеріал на рамки, але так і не рішився чомусь на виставку. Взагалі, на рішучу людину він не виглядав, кожную справу він мусів довго обмірковувати і при тому завжди боявся вселятих можливих ускладнень; може тому йому було важко пристосуватися до нашого часу і способу життя, яке вимагає швидких рішень, сильних ліктів і відваги, щоб не сказати зухвальства.

Лісовський мав радше ментальність людини XIX віку — надзвичайно чесний, не-смілий, повільний, дбайливий про свою особу і при тому занадто скромний. Так виглядало, що II світова війна і життєві труднощі в першій декаді після війни, вибили Лісовського з нормальних рейок мистецької творчості, бо ж перед війною він досить багато працював у мистецтві, а на старші роки вже забракло йому, мабуть, відваги та інспірації до інтенсивної творчості. Якщо хтось замовив у нього якусь працю, він її виконав солідно і можна сказати з любов'ю, але „для себе“ він вже не творив.

Якби не було, не зважаючи на тяжкі життєві обставини, він ніколи не марівав на долю і на людей, годився з Божою волею і був у житті, можна сказати, навіть до деякої міри оптимістом.

Якщо робити спробу характеристики книжкової графіки Лісовського, то треба признати, що він витворив свій власний і оригінальний шрифт, по яким можна відразу пізнати його праці.

МАРКО ВОВЧОК

МАРХСЯ

ПОВІСТЬ

==
ЛОНДОН
1967.

Лісовський ставився з великою дбайливістю до рисунку букви і створив свій шрифт, який, хоч дещо змінювався з роками, зберіг свій основний характер. Розуміється, деколи композиція твору вимагала своєрідного шрифту і тоді мистець допасовував букви до стилю твору, але це були рідкісні випадки, бо, назагал, мистець дотримувався свого власного письма. Щоправда, з роками і цей його типовий шрифт дещо змінювався, бо спочатку він був ще під впливом Нарбута, щойно після кількох років він усамостійнився.

За базу свого шрифту Лісовський взяв кириличні букви пів-уставу, дещо їх упростив і змодифікував під стиль раннього барока. Він любив масивні, сильні (трішки тяжкуваті) букви з легкою прикрасою та гнучкою лінією, яка не дозволяла їм бути ні цілком простими, ні надто тяжкими.

Треба пригадати, що в нашому мистецтві не було багато майстрів, які присвячували б спеціальну увагу шрифтові (Ю. Нарбут, П. Ковжук, В. Цимбал, М. Бутович, Н. Хасевич, Я. Гніздовський) і як це слушно писав Гніздовський, в нашому письмі є потреба на нові й оригінальні шрифти, щоб оновити й осучаснити наше друкарське мистецтво.

Графічні композиції Лісовського відзначаються в першу чергу декоративністю, яка є немов би сублімованим продовженням українського народного мистецтва з увагою до квітів, листків, глечиків, драперії (рушники) та симетричної побудови, під цим оглядом деякі його композиції можуть служити за добру ілюстрацію, як мистець може творчо й оригінально використати народні декоративні мотиви, не імітуючи їх.

Крім народного мистецтва, на творчість Лісовського мало вплив українське графічне мистецтво другої половини XVII та XVIII ст. ст. з його багатим, інколи може й забагатим, бароковим стилем. Щоправда, Лісовський мав добре відчуття міри і його композиції ніколи не переобтяжені, вони є свободні й доволі ясні.

Цікавий факт, що нові мистецькі напрямки (кубізм, конструктивізм, сюрреалізм, абстракціонізм) не мали впливу на творчість Лісовського (хіба в роках 1926-28 можна спостерегти на деяких його обкладинках вплив конструктивізму, але це скоріше через сюжет книжки, а не із-за смаку мистця). Він, як і його вчитель Ю. Нарбут, мав звернений зір до нашого буйного й оригінального графічного мистецтва XVII—XVIII віків і нав'язуючи до нього, бажав творити нове українське мистецтво.

Володимир Попович

Вячеслав Васильєвський (1904—1975): Дереворит.

W. Waskowski (1904—1975): Wood engraving

Михайло Дмитренко: Портрет Наді Кічули — олія.

M. Dmytrenko: Portrait of N. Kiczula — oil.

Віктор Цимбал (1901—1968): Метаморфоза — олія.

V. Cymbal (1901—1968): Transfiguration — oil.

Іван Труш (1869—1941): Кримський краєвид —
олія. (З колекції д-ра Я. й І. Падох).

Ivan Trusz (1869—1941): Crimean landscape — oil.
(Collection of Dr. J. and I. Padoch).

Мирон Білинський (1914—1984): Гуцули — дереворіз.

M. Bilynskyj (1914—1984): Hutsuls — woodcut.

М И К О Л А Н Е Д І Л К О

(1902—1979)

БІОГРАФІЯ мистця завжди тісно сплітається з його творчістю, і так вона сплелася з творчістю Миколи Неділка. Народився він 1902 року на хуторі Ющенівка на Полтавщині і в 1923 році вступив до Художнього Інституту в Києві, саме тоді, коли цей Інститут був заснований на місці зlik-відованої большевицькою владою Україн-

ської Академії Мистецтв. Проте довелося студіювати в майстернях знаменитих мистців і педагогів Федора Кричевського, М. Бойчука та Л. Крамаренка. Спеціалізуючись у пейзажистичній і театральній декоративній, Микола Неділко закінчив Інститут 1928 року.

Виставляти свої твори почав за студентських років у 1923 році, а від 1924 року брав участь у виставках АРМУ (Асоціація Револу-

Микола Неділко: Лемківська церква — олія, 1943, 53 × 68 см. (Колекція І. і Р. Вжесневських, Торонто).

N. Nedilko: Lemko church — oil, 1943, 53 × 68 cms. (Collection of I. and R. Wrzesniewski, Toronto).

люційних Мистців України), що, тримаючись українських традицій, зокрема монументалізму „бойчуків“, протиставлялися організації АХЧУ (Асоціація Художників Червоної України), яка мала завдання — „творити мистецтво, зрозуміле масам“, за гаслом Леніна.

Але в 1932 році вийшла жалюгідна постановою „Про перебудову літературно-художніх організацій“, і тоді зліквідовано і АРМУ й АХЧУ, а в 1934 році за ініціативою росіян М. Горького й А. Жданова введено насильно т. зв. соціалістичний реалізм, тобто останню фазу московського „передвижництва“, що було тотальним погромом української духовності. А що Неділко був органічно пов'язаний з рідною духовістю, він не вмівся в тісні рамки соцреалізму і за свій „формалізм“ навіть відпокутував двома роками совєтської тюрми. Його мистецька „кар'єра“ була припечатана і Неділком протягом десяти років (1929—1939) працював декоратором Музкомедії й Опері в Києві. В 1929 році він одружився з артисткою Київської Опері Оксаною Чумак, що була музою творчого надхнення протягом усього життя мистця.

Після „визволення“ Західної України з-під польських „панів“, совєтська влада вислала до Львова в 1940 році низку видатних українських мистців для організації „Спілки Радянських Художників України“, між ними М. Азовського, М. Дмитренка, М. Мужина та інших; з ними прибув теж Микола Неділко. Усі вони залишилися у Львові, коли в червні 1941 року вибухла німецько-большевицька війна й большевицька армія панічно втекла на схід.

Тоді у Львові було організовано Спілку Образотворчих Мистців і М. Неділко став одним із перших її членів. Виставляв свої пейзажі на всіх виставках Спілки від 1941 до 1944 року і його „Етюди зі Стрийського Парку“, „Осінь“, „Дитинський Яр“ та інші мали особливий успіх серед глядачів з огляду на багатий кольорит. Твори Неділка ще з київського періоду були позначені імпресіонізмом, зокрема українським, з виразними рисами ліризму. Проте М. Неділко увесь час творив у пошуках своєї ко-

льористичної мови. Еволюція його стилю пройшла кілька фаз, що були зумовлені передусім кліматичними особливостями даної країни, чи місцевості, зокрема повітрям. Вже в Галичині його пейзажі набрали виразних рис постімпресіонізму, а на скитальщині, в Південній Німеччині й Австрії, пейзажі Неділка набрали повного постімпресіоністичного звучання впродовж чотирьох років (1944—1948).

Наступний етап стильового розвитку Миколи Неділка почався в 1948 році, коли він з дружиною виїхав до Аргентини. Надзвичайна яскравість кольорів та повний сліпучого сонячного світла заставили мистця розв'язувати нові кольористичні й світлотіневі проблеми. Виповідаючись повністю кольорами, нехтуючи часто рисунок, М. Неділко досягнув у своїх аргентинських творах сильних і несподіваних кольористичних контрастів. Тоді саме зродився самотутній стиль — експресіонізм, притаманний тільки мистцєві. В цьому кільканадцятьлітньому періоді М. Неділко створив безліч пейзажів, натюрмортів, зокрема квітів. Мав великі успіхи, на жаль, тільки серед чужинців, бо з українців ніхто не купив його картини. Матеріально міг прожити з дружиною, проте не мав довіри до нестабільності урядів Аргентини та частих комуністичних диверсій. Тому в 1961 році переїхав до Америки й осів у Нью Йорку.

Це вже була остання фаза оформлення стилю М. Неділка, коли завершився його експресіонізм. Коли бо раніше мистець у своїх пейзажах і натюрмортах в'язався тісніше з законами природи, в останній фазі природа була для нього претекстом, що на її основах творив свої наскрізь суб'єктивні картини, внутрішньо — експресіоністичної доби, позначені українським ліризмом. З огляду на особливу інтерпретацію природи та надзвичайно широкий кольористичний діапазон, Микола Неділко — це один із найоригінальніших наших малярів-пейзажистів. Крім пейзажів, в більшості безлюдських і тваринних штафажів, улюбленою його тематикою були квіти.

На кожній збірній виставці мистця, на якій будуть праці з різних періодів його

творчості, вдумливий глядач може завважити загальні фази розвитку стилю мистця протягом кількох десятиріч.

Крім виставок у Києві та у Львові, твори Миколи Неділка були на виставках індивідуальних і групових в Німеччині, в Австрії,

в Буенос Айрес, в Нью Йорку на виставках ОМУА, у Філадельфії, у Вашингтоні та в Канаді. Посмертні виставки Миколи Неділка були влаштовані в Філадельфії в місяці жовтні 1982 року та в Едмонтоні в травні 1983 року.

Іван Кейван

Микола Кричевський (1898—1961): Венеція — акварель, 1955 р.

M. Krychevsky (1898—1961): Venice — water color, 1955.

Юрій Гура: Дон Кіхот — олія.

Y. Hura: Don Quixote — oil.

Григор Крук: Сидяща жена — бронза.

G. Kruk: Sitting woman — bronze.

Віталій Литвин: Прометей — ліногравюра, 1984 р.
(Із серії гравюр до „Великого Кобзаря“).

V. Lytwyn: Prometheus — linoleum cut, 1984.
(From the series of engravings to the "Great Kobzar").

Ольга Гурська (1902—1975): Натюрморт — олія,
Гмюнден, 1945 р.

Olga Gurski (1902—1975): Still life — oil.
Gmuenden, 1945.

Неля Визярська: Водопад — олія, 45×36 см.

N. Wyniarsky: Waterfall — oil, 45×36 cms.

ЯРОСЛАВ КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ — СЛАВКО

(1916—1973)

ПОДАЮ кілька дрібних інформацій про Я. Крушельницького, які я знайшов між моїми паперами, може вони придатуться Вам для евентуальної статті про нього.

Я. Крушельницького особисто я не знав, знала його моя дружина, коли він перебував у Парижі (вона помагала йому при влаштуванні виставок).

Ярослав Антін Крушельницький народився в місті Долині в Галичині в 1916 році. Закінчивши середню освіту в гімназії в Бережанах, він студіював на пластичному відділі Львівської політехніки (у проф. Ляма). Потім учився якийсь час у Познані і знову у Львові. В 1942 р. став членом Української Спільки Образотворчих Мистців у Львові і взяв участь у III виставці цієї Спільки (дав один красвид, олію).

Після кінці II світової війни Я. Крушельницький виїхав на Захід і через Люксембург дістався до Парижу під кінець 1946 р.

В Парижі він мав дві чи три індивідуальні виставки та брав участь впродовж кількох років у щорічних виставках Салюну Незалежних (почавши від 1948 р.).

На виставку „Мистців Емігрантів“ у Парижі в 1949 р. Крушельницький дав три твори („Пігаль опівночі“, „Мулен Руж“, „Берта Тиссен у році Марі“ — всі олії).

В Парижі мистець бідував і матеріальні злидні змусили його опустити столицю Франції на початку 1950-их років і виїхати до Люксембургу, де він залишився до смерті, знайшовши там трохи сприятливіші життєві умовини ніж у Франції. В Люксембурзі, здається, заопікувалася трохи нашим

мистцем пані Ліліяна Марієнбергер (Liliane Marienberger), яка написала про нього 1960 року малу монографію у французькій мові (32 сторінки, одна світлина мистця і п'ять чорно-білих репродукцій).

В 1951 році Я. Крушельницький бере участь у збірній виставці в Лос Анджелес, Кал., в роках 1952 і 1953 має індивідуальні виставки в Люксембурзі та Бельгії. В 1954 році має одно-особові виставки в Базелі, Берні та Цюриху в Швейцарії. В 1955 році мав власну виставку в Українськiм Національнiм Музею в ЗСА, а в 1956 і 1958 роках мав індивідуальні виставки в галерії Wierschen у Люксембургу.

Ярослав Крушельницький — Славко: В кав'ярні.
J. Krushelnitskyi — Slavko: In coffee-house.

Десь у 1960-их роках він захворів і чи маював даліше — мені не відомо. Через довгу недугу про нього так якби забули, мистець помер непомітно 29 серпня 1973 р., а про його смерть не було навіть повідомлення у пресі.

В маленькій Люксембурзі Я. Крушельницький став скоро знайомим і улюбленим мистцем. Про його виставки преса пише похвальні огляди. Ось виїнятки з тих оглядів: „Мало котрий з малярів, що робили свої мистецькі виставки в Люксембурзі, лишив нам такий світлий і могутній спомин, повний збуджуючих думок, як Славко-українець... Славко в рокишних кольорах... Славко скиталече знайшов у нас пригоже оточення. В його образах відчувалось внутрішній вогонь, бо любов і екстаз життя нуртують в серці цього мистця. Це його життєвість творить цей ритм і кольори, його жар видіння запалює об'єкт“.

Про його образи намальовані в Швейцарії люксембурзький часопис пише: „Гори у ковнірах хмар, красвиди бачені очима маляра, якого динамізм екзальтує тут кожний феномен природи. Каскади в деяких образах цього маляра видаються текучими, завдяки амінію маляра скопити їхню прозорість.“ В іншому місці автор статті М. Б. каже, що образи Славка „це хвилювання, повні, тріумф ліній, форм і кольорів“ і на кінці статті загальна характеристика: „риси Славка є знані — структуральні, основні й динамічні. Правдиве мистецтво так, як і музика, остає недовершеною тасмницею, якщо воно не знайшло зрозуміння у глядачів чи аудиторії. Великі малярі мусять найперше самі реалізуватися, слухати свого генія, цебто слухати своєї власної внутрішньої візії, що їх переслідує. Врешті, при кінці своєї епохи, вони примушують публіку визнати себе. Але тільки еліта відгадує їх вже перед розголосом їхнього імені. Славко є між ними. Свіжість його інспірації, бурхливість виконання й блискучі кольори роблять з нього передвісника, свідомого творця, що постійно відновлюється.“

В 1976 році приятелями Славка була влаштована в Люксембурзі-Кірхбергу пошерна виставка його творів з доповіддю

поета д-ра філ. П. П. Шнайдера, ілюстрована прозірками образів покійного. Доповідач характеризував творчість Славка такими словами: „Ці образи вдаряють своїм вогнем пристратих, об'єднання мистецької чесності, естетичних форм, де домінує біля певних пост-імпресіоністичних та пост-фовістичних особливостей, могутній експресіонізм“. Ця виставка була відмічена в місцевій пресі. „Люксембургер Борд“ помістив репродукцію автопортрету мистця й статтю під заголовком: „В пам'ять маляра Славка“, де подав короткий життєпис, його успіхи та життєві турботи за хліб насущний та відмітив його незвичайну скромність. Далі в статті наводиться аналіз мистецьких праць Славка п. Л. Марієнбергер. „Індивідуальна синтеза — це характеристика образів Славка. В них є життєвий темперамент, багата сприйнятливості і університетська серйозна формація, що в'яжуться в соціальне знання, базоване на витримці й реальним таланті. З цієї сильної і глибокої індивідуальності, у щасливому поєднанні усіх компонентів мистецької форми маларства, зродилася якісна, ясна і експресивна творчість. Оце є висновок, що імпонує нам перед цими зворушуючими образами“.

Часопис „Республікен Льорен“ помістив статтю „Чудовий Славко“ підписану ініціалами Ф. П. з репродукцією одного образу та описом посмертної виставки, на якій було дуже багато людей, що з ентузіазмом оглядали образи.

Я не знайшов більшої документації з тих часів, ані відгуків на його праці в українській пресі. Знайшов тільки в часописі „Українець-Час“ статтю під заголовком: „Успіхи Українського Мистця“ з підзаголовком „Артист Малар Славко“. У статті невідомого автора, ілюстрованій двома картинками мистця, а це: портретом колишнього швейцарського консула в Люксембурзі та образом „Мати“, говориться, що „мистець-малар Славко добре відомий нашим читачам, бо на сторінках «Українця-Часу» про нього була вже кілька разів згадка“. Далі в статті говориться про виставку картин Славка в Салоні Незалежних в Парижі, де картини „Нокторна Ка-

тедралі в Люксембурзі“ та „Свяя Година“ мали особливо великий успіх. Далі стаття згадує, що з нагоди виставки його образів, часопис „Люксембургер Ворд“ у своєму культурно-мистецькому додатку „Ді Варте“ з 18. V. 1955 помістив три репродукції образів Славка та обширну статтю, в якій дано високу оцінку творчості цього талановитого мистця. Далі стаття вчисляє всі мистецькі виставки, що їх мав маляр, та пригадує, що Славко написав обширну працю на тему малярства. Ця праця мала мати три частини: Публіка, Мистецький образ, Маляр.

Можу сказати, що Я. Крушельницький не сторонився від українців, бо і в Парижі, і в Люксембургу мав контакт з нашими людьми, а похоронив його український свя-

щеник з Бельгії, о. Г. Фукав'чик. Це скоріше українці сторонили від нього, не маючи грошей, щоб купувати його твори.

Мистець намалював біля 500 більших і менших творів, які він завжди підписував „Славко“.

Я бачив лише одну його виставку в Парижі в 1950-их роках.

Були там великого формату олії — красиві й портрети, зглядно, композиції з людськими фігурами. Мазок досить широкий і швидкий, але не хаотичний, рисунок доволі грубий, немов вуглем чи кольоровими крейдками, без деталей і тому деякі картини виглядали, як нашвидкоруч намальовані. Поверхня матова і деякі образи нагадували пастелі. Він уживав обмежену палітру і лю-

Ярослав Крушельницький — Славко: Катедра в Люксембургу — олія, 1953, 97×130 см.

J. Kruszelnicki — Slavko: Nocturne de la cathedrale a Luxembourg — oil, 1953. 97×130 cms.

бив темно-синій кольор (але не холодний, бо додавав трохи червені), тому то деякі красиви були дуже темні, немов би малювані ввечері, до речі, Крушельницький любив малювати „ноктюрни“.

З його картин пробивалася свіжість, якась тасмичність і погідний, піднеслий настрій, не зважаючи на темний кольорит. На його красвидах повітря немов би пахло цвітом дерев і фіялками.

Стилістично Крушельницький стоїть ще найближче до експресіоністів.

Пригадую собі його „Автопортрет“ з файкою при комині з вогнем, на якому обличчя було більше модельоване рисунком, ніж нюансами барв.

Добре, що хтось (треба, щоб це була чужинка, бо свої не дбають про такі речі) врятував і зберігас хоч частину спадщини мистця, який не зазнав ні щастя, ні визнання за час свого короткого 57-літнього життя.

Наші культурні організації повинні подумати над тим, щоб зберігані образи залишилися нашим національним майном.

Михайло Качалуба

Христина Зелінська: „Імані“ — рисунок, олівець.

Ch. Zelinsky: "Imani" — pencil drawing.

Яків Гніздовський: Папуга — олія, 1956 р.

J. Hnizdovsky: Parrot — oil, 1956.

Іван Труш (1869—1941): Красавда — олія.
(З колекції д-ра Я. Я. Падюх).

Ivan Trush (1869—1941): Landscape — oil.
(Collection of Dr. J. and I. Paduch).

Евгенія Лукавська: Осінь у парку — темпера.

E. Lukawska: Autumn in the park — tempera.

Лідія Воднар Балагутрак: Вікно, 122×91 см.

L. Bodnar Balahutrak: Window, 122×91 cms.

ОГЛЯД ГРАФІЧНИХ ОФОРМЛЕНЬ УКРАЇНСЬКИХ КНИЖКОВИХ ВИДАНЬ

НЕДАВНО появилась, видана під фірмою УВАН, з датою 1983 р., за редакцією Богдана Певного монографія Миколи Неділка.

Членами Видавничого Комітету є такі особи: Оксана Неділко — дружина покійного мистця, Ярослав Вишницький, Леся Алиськевич, Юрій Дац, Іван Кедрин, Маркіян Титла, Богдан Певний. Склад Редакції: Б. Певний — текст, редакція, оформлення. Технічна редакція — М. Титла. Мовна редакція — Анатоль Вовк. Англomовна редакція — Андрію Мако. Переклади — Марта Коломиєць. Фотографії: Лев Григорієв, Володимир Грицин і Осип Старостяк.

У монографії вміщено 60 кольорових репродукцій. Тексти українською й англійською мовами. Біографічний огляд В. Певного англійською й українською мовами. Післяслово в українській мові В. Певного. Додані біографічні дані, бібліографія, покажчик імен. Односторінкові кольорові репродукції виконані дуже добре, на доброму крейдяному папері. Книга має тверді полотноні палітурки з добрими, золотом відбитими написами українською й англійською мовами. Двомовний, золотий напис на хребті монографії поданий американським способом — згори вниз. Книга зшита поперек. Сорочка має дуже добру кольорову репродукцію пейзажу Неділка та напис Неділко по-українськи згори й по-англійськи вниз.

Монографія Неділка — це рідкісна, культурна поява в українській, мистецтвознавчій літературі, з якої можна радіти.

У Мюнхені (Німеччина), в серії видань Українського Вільного Університету, появилась велика монографія мистецької творчості Галини Мазепа. В цій монографії (тексти в трьох мовах: українській, німецькій і англійській), дуже добра передмова С. Гординського та біографічного характеру стаття В. Поповича. Видана ця монографія за частинною допомогою федерального міністерства внутрішніх справ, Бонн. Друкована в друкарні Дорендорф-Друк, Мюнхен, 1982 р. Монографія вийшла під технічною редакцією Ігоря Зубенка. Книжка опрацьована в тверді, полотноні палітурки, має 192 сторінки друку та ілюстрацій. У тексті різномовних статей добре розміщені чорнобілі ілюстрації з різних періодів творчості Г. Мазепа. Починаючи від 43 сторінки майже дуже добре репродуковані кольорові праці. Вони вміщені лише на правій, непаристій сторінці.

Поява цієї монографії — це солідний вклад у мистецтвознавчу монографічну літературу України.

Велика шкода, що напис на сорочці цієї книги й на полотноній палітурці виконав український мистець із Парижа, який так слабо зорієнтований у будові української букви.

П. М.

Український Музей у Нью Йорку зорганізував пересувну виставку нашого народного мистецтва. Така виставка відбулася в Трентоні, Нью Джерзі, в Державнім Музею від 21 квітня до 17 червня 1984 року. З нагоди цієї виставки був виданий англійською мовою супровідний інформаційний

каталог на 28 сторінок. У каталозі подані окрім вступної інформації, окремі статті про такі розділи: народний одяг, ткацтво, килими, рушники, вишивки, писанки, сніцарство, кераміка. Усі розділи ілюстровані добрими, чорнобілими фотографіями. Обгортка сірого кольору, з білим друком тексту й дуже гарною репродукцією жіночого народного одягу в повному кольорі робить добре культурне враження. Друк цілої бро-

шури (розміру $8\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ цалів) дуже добре виконала друкарня Мирона Баб'юка в Рочестері. Цей каталог може бути зразком для багатьох показів народного мистецтва всіх жіночих виставок.

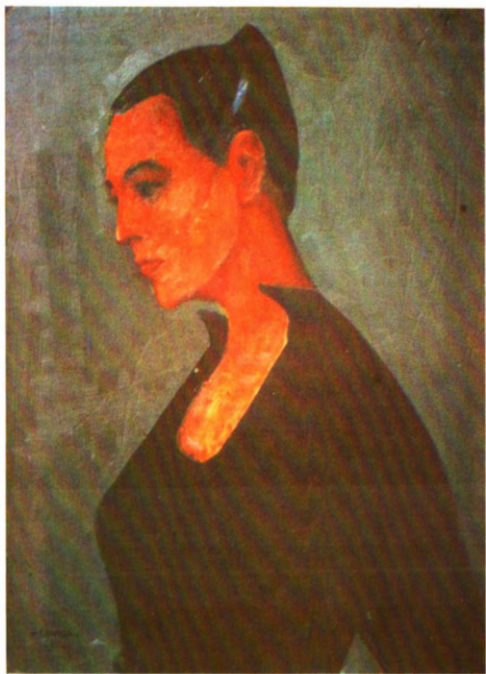
Союз Українок і Український Музей із куратором Любою Волинець цією виставкою і цим виданням зробили похвальну культурну працю. Вдячні їм і друкарні.

П. М.

Ірина Твердохліб: Композиція форм і кольорів — акрилик, 79×91 см.

I. Tverdochlib: Composition form and color — acrylic, 79×91 cms.

Степан Хвиль: Моя дружина.

S. Chwyla: My wife.

Борис Кравцов (1895—1967) : У колоний — oil,
Буенос Айрес, 1956 p.

B. Krutkow (1895—1967) : In the Colonies — oil,
Buenos Aires, 1956.

З ЖАЛОБНОЇ ХРОНІКИ

О. МИКОЛА АВТОХІН

(1906—1983)

Народився 1906 року в Україні, в селі Іспасі, на Буковині. Маларство студіював у роках 1929—1931 в Академії Мистецтв у Букарешті.

На Буковині розмалював кілька церков. До ЗСА переїхав із Німеччини 1952 року й осів у Мінеаполісі. Розмалював церкви у Мінеаполісі й Рочестері. Був членом Об'єднання Мистців Українців в Америці. Виставляв свої праці в Мінеаполісі, Нью Йорку, Філадельфії.

Помер 9 листопада 1983 року в Мінеаполісі. Похований на історичному цвинтарі в Вавид Вруку. В. Й. П.!

+

МАРІЯ СТРУТИНСЬКА

(1897—1984)

Марія Струтинська, ур. Навроцька, українська письменниця, журналістка і редакторка журналу Союзу Українок „Українка“ у Львові та літературного журналу „Наші Дні“, була співробітником і мовним редактором „Нотаток з Мистецтва“ з першого числа й аж до своєї хвороби. Померла у Філадельфії дня 6 травня 1984 і похована на кладовищі у Факс Чейсі.

Вічна Їй Пам'ять!

+

ЛЕОНІД ПАПАРА

(1906—1984)

Народився Л. Папара 1906 року в Крем'янці на Волині, Україна. Початки мистецької освіти здобув у місті свого народження. Згодом поглиблював свої мистецькі студії в Петра Івановича Холодного та в Школі О. Новаківського у Львові.

Почав виставляти в Крем'янці, в залах Крем'янецького Музею. На еміграції, в Німеччині, став членом УСОМ від 1948 року. Брав участь у виставках у Регенсбургу, Нюрнбергу, Мюнхені.

Після переїзду до ЗСА осів у Мінеаполісі, де розмалював церкву св. Константина. Виставляв свої праці, виконані переважно в акварельній техніці, на виставці в Університеті, в Мистецькому Інституті в Мінеаполісі та в Нью Йорку. Помер 6 березня 1984 року і похований на цвинтарі Сансет в Мінеаполісі. В. Й. П.!

МИХАЙЛО МИХАЛЕВИЧ

(1906—1984)

Мистець Михайло Михалевич народився 1906 року в Киселі. Мистецьку освіту розпочав у Київському Мистецькому Інституті, який закінчив 1931 року. Згодом емігрував до чеської Праги. Там на протязі трьох років студіював у Державній Мистецько-Промисловій Школі, а потім перейшов до Академії Мистецтв, де студіював графіку у проф. Шімона. Ще студентом Академії переїхав 1938 р. на Карпатську Україну. Брав живу участь в організаційній праці, оформлював імпрези тощо. В час німецької окупації працював у Львові в Інституті Народної Творчості.

Темою його графічних праць були портретові зображення гетьманів, постатей новітньої української історії тощо. Після Другої світової війни та переїзду до США, у нових життєвих обставинах, мистець не мав змоги проявлятися ширше, а згодом важка недуга перемогла його сили й 9 лютого 1984 року мистець закінчив своє життя у Філадельфії. Похований 13 лютого 1984 р. на історичному цвинтарі в Вавид Вруку, Нью Джерсі. В. Й. П.!

+

ЛЕВ ВОРЩ

(1914—1984)

Народився мистець 10 січня 1914 року в Вродах, Україна. Підстави мистецької освіти здобув у мистця Федюка в Вродах, якому помагав розмалювати місцеву церкву.

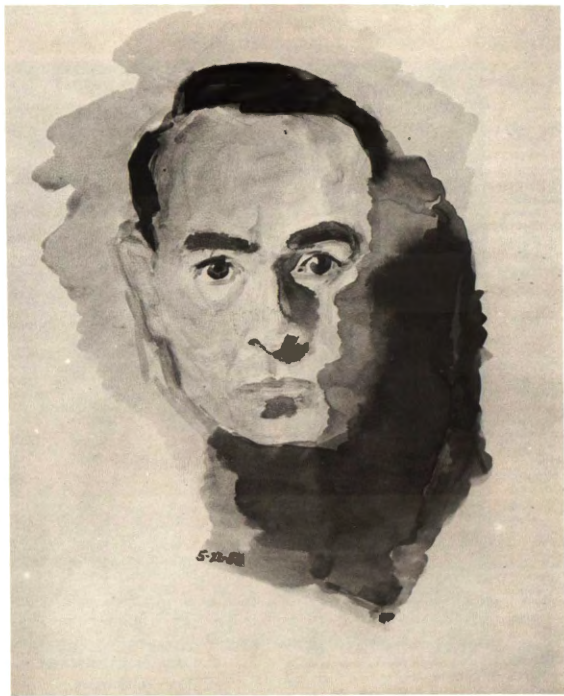
На еміграції брав участь у виставці в Німеччині в Регенсбургу. Після переїзду до ЗСА брав участь у виставках у Нью Йорку. Помер 18 травня 1984 року в Черчу, Нью Джерсі. Похований на цвинтарі Св. Духа, в Гемптонбургу, Н. Й. В. Й. П.!

+

МИРОН БІЛИНСЬКИЙ

(1914—1984)

Мирон Білинський народився 7 квітня 1914 року в Ячмині, Україна. Після Другої світової війни переїхав до ЗСА. Працював переважно при розмалюванні церков. Помер 21 липня 1984 року. Похований 24 липня 1984 року на цвинтарі в Вавид Вруку, Нью Джерсі. В. Й. П.!

Лев Борщ (1914—1984): Автопортрет — акварель,
1953 г.

L. Borsicz (1914—1984): Self portrait — water
color, 1953.

Ольга Гурська (1902—1975): Портрет бабусі —
олія, Буенос-Айрес, 1956. 100×70 см.

Olga Gurski (1902—1975): Grandmother's portrait — oil,
Buenos Aires, 1956, 100×70 cms.

Микола Садовський: Евкалипт — олія, 1973 р.,
61×79 см.

N. Sadowskyj: Gum-tree — oil, 1973,
61×79 cm.

Софія О. Сивенська: Перед бурєю — олія, 1966 р.
52×75 см.

S. O. Sywenka: Before storm — oil, 1966.
52×75 cm.

МИСТЕЦЬКА ХРОНІКА

У НАС

● Любослав Гуцалюк мав виставку своїх образів у Глен Спей, Н. Й. в днях 3 і 4 вересня 1983 р.

● Ярослав Стадник мав виставку своїх картин та ікон в галерії „ЕКО“ у Воррен біля Дітройту в часі від 23 вересня до 2 жовтня 1983.

● Виставку олій Любослава Гуцалюка в Українським Освітньо-Культурним Центрі в Філадельфії-Абінгтоні улаштувала управа Центру в часі від 4 до 6 жовтня 1983.

● Мистецький ярмарок з участю мистців: Петра Капшученка — скульптора, Слави Геруляк — керамістки та Слави Сурмач — малюнки на склі, відбувся в Українським ОКЦентрі в Філадельфії-Абінгтоні в днях 7, 8 і 9 жовтня 1983.

● Ретроспективна виставка мистецьких праць Мирослава Радиша відбулася в Українським Інституті Америки в Нью Йорку від 8 жовтня до 30 листопада 1983.

● Виставка графічних праць Василя Григоровича Кричевського та акварель Катерини Кричевської-Росандіч відбулася в Українському ОКЦентрі у Філадельфії-Абінгтоні від 14 до 16 жовтня 1983. Виставку, влаштувану 87-м Відділом Союзу Українок Америки, попередила доповідь Вадима Павловського про рід Кричевських.

● Малирська виставка Богдана Головацького та Павла Лопати відбулася в галерії „ЕКО“ у Воррен біля Дітройту в тиждень від 14 до 30 жовтня 1983.

● Виставка мистецьких праць о. Сергія Кіндзеряного-Пастухова в Українським ОКЦентрі у Філадельфії-Абінгтоні зроблена заходом Пластового Куреня „Перші Стелі“ в часі від 22 до 26 жовтня 1983 р.

● Виставка рисунків і графіки Петра Андрусева відбулася, заходом 12-го Відділу США, в Клівленді, Огайо, в днях 28, 29 і 30 жовтня 1983.

● Малирські праці о. Сергія Кіндзеряного-Пастухова були показані на виставці в Пластовім Домі в Чикаго, організованій в днях 28, 29 і 30 жовтня 1983, 6-м Відділом США.

● Рем Багатурян мав виставку своїх мистецьких праць в Домі Сеніорів в Чикаго, Іл., в днях 4—6 листопада 1983. Виставку приготував 12-ий Відділ Українського Золотого Хреста.

● Катерина Кричевська-Росандіч мала виставку своїх образів, присвячену Києву, в Оксфорд галерії Софії Скрипник в Едмонтоні, Алта. в часі від 11 до 13 листопада 1983.

● Марія Гарасовська-Дачишин мала виставку своїх нових олій в галерії Дому Сеніорів в Чикаго від 18 до 20 листопада 1983. Виставку відкрив мистець Анатоль Коломиєць.

● Людмила Морозова мала ретроспективну виставку своїх праць в Домі Українського Культурного Центру у Воррен біля Дітройту, Миш. від 18 листопада до 2 грудня 1983. Видано двомовний каталог з 12-ма репродукціями образів та списком 117 виставлених праць. Вступне слово М. Дмитренка.

Іван Кейван: Родина — гравюра, 1947 р.

I. Keywan: Family — etching, 1947.

Леонід Денісенко: Обгортка.

L. Denysenko: Book cover.

● Діонісій Шолдра мав виставку своїх олійних праць в галерії ОМУА в Нью Йорку від 20 до 27 листопада 1983.

● Малярка Рута Одріч-Гурин виставляла свої акварелі в залі Українського Спортивного Клубу в Нью Йорку від 20 до 27 листопада 1983.

● 36ірна виставка мистців: Лариси Лугової, Адрияни Лисак, Ірини Осадци, Романа Радецького, Христини Сеньків та Віри Юрчук відбулася в приміщеннях Канадсько-Української Мистецької Фундації в Торонто. Відкриття було 26 листопада 1983 року.

● Виставка картин Феодосія Гуменюка з Дніпропетровська, улаштована заходом Комітету для Допомоги Мистцєві, була відкрита в галерії Канадсько-Української Мистецької Фундації в Торонто, Ont. дня 2 грудня 1983 р.

● „Архітектура дерев'яних церков Пряшівщини“, це тема одноденної виставки акварель Тетяни Т. Ваюк, що відбулася в Українським Національним Музею в Чикаго, Ілл. в дні 4 грудня 1983.

● Ретроспективна виставка праць мисткині Галини Мазепи за роки 1933—1983 відбулася в Українським Інституті Америки в Нью Йорку між 4 грудня 1983 і 15 січня 1984. Рівночасно показано було кілька бронзових скульптур Григорія Круга.

● Виставку картин Ольги Дядинок влаштувало Об'єднання Мистців Українців Америки у власній галерії в Нью Йорку в часі від 4 до 15 грудня 1983.

● Виставка ікон в Осередку Української Культури і Освіти у Вінніпегу, Ман., на яку зібрано 64 ікони давніх і сучасних мистців-іконописців, відбулася від 16 грудня 1983 до 15 січня 1984 р.

● Олександр Булавицький мав виставку своїх новіших і давніших праць у Ваєр-Пірс галерії в Експельсдор, Мінн. в часі від 30 жовтня до 4 грудня 1983 р.

● Василь Кондратюк, недавно прибулий з СРСР мистець, мав свою другу виставку, 27 образів, в Татей галерії в Торонто від 3 грудня 1983 до 14 січня 1984 р.

Юрій Чорний (1910—1983): Церква в Гаятері.

G. Chorney (1910—1983): Church in Hunter.

● Виставка картин Ярослава Вижницького, улаштована Об'єднанням Мистців Українців в Америці відбулася в галерії Об'єднання в часі від 18 грудня 1983 до 1 січня 1984.

● Посмертну виставку праць Ярослава Паладія та Юрія Чорного було зроблено Об'єднанням Мистців Українців в Америці у галерії ОМУА в Нью-Йорку від 16 до 22 січня 1984.

● Міра Міхаелсонас, уроджена Мирослава Степанівська, мала виставку своїх образів в Українським Інституті Америки в Нью-Йорку від 29 січня до 17 лютого 1984.

● Аркадія Оленська-Петришин виставляла вісім своїх великих картин з рослинною тематикою в Музею Мистецтва і Наук в Мористовні, Н. Дж. від 4 лютого до 18 березня 1984.

● Одна праця Ільони Сочинської була виключена у вибрану виставку бруклінських мистців, що відбулася в місяці лютому 1984 року в Вруклінським музею.

● Акварелі Руті Одрач-Гурян були виставлені в 380 Блікер стріт галерії в Нью-Йорку на протязі трьох місяців, починаючи з 11 січня 1984.

● Праці Дарії Дорош і Ольги Маринчак були виставлені в галерії А. І. Р. при 63 Крозбі вул. в Нью-Йорку в місяцях грудні 1983 і січні 1984.

● Виставка великих олій Аркадії Оленської-Петришин відбулася в приміщенні Еджкейшенал Технікел Сервіс в Принстоні, Н. Дж. від 4 листопада до 16 грудня 1983.

● Виставка скульптур і високорізьби (трьохмірної графіки) мистця Зенона Голубця в Українському Інституті Америки в Нью-Йорку тривала від 3 до 22 березня 1984.

● „Великопісна виставка“ Якова Гніздовського в меморіальній каплиці Світ Врасер Коледжу у Вірджинії включала ікони виконані для іконостасу церкви у Кергонксоні та три давніше виконані в абстрактно-експресіоністичному стилі образи, а це „Добрий Пастир“ 1954 р., „Розп'яття“ 1955 та „Тайна Вечера“ 1956 р. Виставка тривала від 6 березня до 22 квітня 1984. Видано ілюстрований каталог виставки з вступною статтею проф. А. Лентг.

● Около 100 невеличких образів з останніх років життя Василя В. Кричевського були виставлені в галерії Оксфорд в Едмонтоні, Алта. в дні 16, 17 і 18 березня 1984.

● Відкриття виставки українських не-конформістів: Володимира Макаренка, Віталія Сазонова, Антона Соломухи та Володимира Стрельнікова відбулося в Українським Інституті Америки в Нью-Йорку дня 24 березня 1984 і тривала до 12 квітня.

Леонід Молодожанни: Папа Іван Павло II — бронза, 1983 р., висота 350 см., в Альтетінг, Баварія.

Leo Mol: The Pope John Paul II — bronze, 1983, height 350 cms., at Altoetting, Bavaria, West Germany.

Євсєвій Ліпєцький (1889—1970): На варті — олія, Відень, 1916 р.

E. Lipecky (1889—1970): On watch — oil, Vienna, 1916.

● Темістохль Вирста мав виставку своїх нових акриликів малого формату в галерії „Студіо 31“ в Парижі між 9 і 18 грудня 1983 р.

● Століття народження мистця Олексі Грищенка було відзначене в Парижі трьома виставками в галерії „Студіо 31“, а це: рисунки, літографії та документація від 18 до 20 листопада 1983, акварелі та гваші між 20 і 22 січня 1984 та олії від 16 до 18 березня 1984 р. Виставку влаштував мистець Т. Вирста.

● Виставка Українського Музею в Нью Йорку: „Втрачені! Архитектурні Пам'ятки Києва“ була показана в Дайтонському Університеті в Дайтон, Ог., від 4 до 31 березня 1984 р.

● Відкриття виставки трьох молодих мистинь, між ними українка Адрияна Кульчицької з Нью Гейвен, Конн., відбулося в галерії „Салон“ у Філадельфії, при Савт вул., в дні 5 лютого 1984.

● Ярослава Сурмач-Миллс мала виставку своїх мистецьких праць в Пластовім Домі в Чикаго від 16 до 18 березня 1984. Виставку влаштувало пластове плем'я „Перші Стежі“.

● Любослав Гуцалюк мав виставку своїх 45-и нових паризьких олій в галерії ОМУА в Нью Йорку від 25 березня до 1 квітня 1984.

● Виставка праць п'ятьох українських мистців з Чикаго, а це: Олександр Дяченко-Кочман, Анастолія Коломийця, Андрія Коваленка, Олександри Коверко та Ярослави Кучми, під назвою „Різні Перспективи“ була в Дітмар галерії Нортвестері Університету в Еванстон, Ілл. Виставку влаштувала студентка історії мистецтва того ж університету Адрияна Кочман в часі від 6 до 20 квітня 1984.

● Володимир Свиріденко виставляв свої великі експресіоністичні полотна між 5 і 9 квітня 1984 на „Артекі“ — виставці праць мистців з цілого світу, що відбувається щороку в нью-йоркським Колізею.

● Український Інститут Модерного Мистецтва в Чикаго мав, між 9 березня і 25 квітня 1984 виставку мистців, що працюють в різних техніках: глині, дереві та полотні. Виставляли праці: Варбара Обін, Індіра Джонсон, Дон Каплан, Джойс Лопез, Сузан Потто, Марго Шермета, Даг Отто та Анн Свон.

Роксоліяна Лучаковська-Армстронг: Діти за дратом — туш.

R. Luczakowsky-Armstrong: Children behind wires — ink.

● Лідія Боднар-Балагутрак мала виставку своїх олій і рисунків в галерії Густонського Університету в Клір Лейк, Тексас, між 25 березня і 24 квітня 1984 року.

● Картини Марії Роговської були виставлені в приміщенні National State Bank в Кенілворт, Н. Дж. під час місяця квітня 1984.

● Ярослав Вижницький мав дво-денну виставку своїх олій в приміщенні УОКЦентру в Абінгтоні коло Філадельфії 27 і 28 квітня 1984. Виставку влаштувало пластове плем'я „Перші Стежі“.

● Тереса Марків виставляла свої акварелі й олії у виставовій залі Василянської Віблотеки в Дженкінсавні коло Філадельфії від 28 квітня до 13 травня 1984.

● Виставка картин Ірини Гомотюк-Залик, уряджена 12 Відділом Українського Золотого Хреста відбулася в залі сеніорів в Чикаго в днях 4, 5 і 6 травня 1984.

● Аня Фаріон мала свою першу одно-особову виставку: 14 скульптур і 20 рисунків в галерії ОМУА в Нью Йорку від 6 до 18 травня 1984 року.

● Виставка ікон Галини Титли та акварелі й олій Богдана Титли була влаштована старшими пластунами в Пластовій Домірі в Чикаго, Ілл. в днях 11, 12 і 13 травня 1984 року.

Ванда Завадовська-Рожок: Натюрморт — олія, 40×33 см.

W. Zawadowska-Rozok: Still life — oil, 40×33 cms.

Аня Фаріон: Виявлення з брили — алябастер, 18×25×20 см.

A. Fariyon: Emerging figure — alabaster. 18×25×20 cms.

● Осередок Української Культури й Освіти у Вінніпегу влаштував виставку картин Феодосія Гуменюка, сучасного українського мистця, маляра неконформіста. Виставка відбулася в галерії Осередку від 27 квітня до 4 червня 1984. Відкрила виставку й виголосила доповідь із прозірками Дарія Даревич в п'ятницю, 27 квітня 1984 о год. 7:30 увечері.

Ця виставка була влаштована без відома і згоди мистця. Відбулася вона, щоб познайомити українців у вільному світі з представником мистецького авангарду, який не може виставляти своїх творів у рідній Батьківщині. Усі картини мистця були позичені із приватних колекцій в Торонті.

● Відкриття виставки картин Слави Гнатів у бібліотеці міста Четгем, Н. Дж., відбулося 6 травня 1984 р. Виставка тривала до кінця місяця травня.

● Рем Багвутдин виставляв свої найновіші праці в металі, ікони й шовкодруків в Українським Мистецьким Осередку в Лос Анджелиес, Кал., від 18 до 28 травня 1984 р.

● Збірна виставка праць українських мистців Америки за участю 24-х мистців, представлених 109 образами й скульптурами, була організована

Українським Освітньо-Культурним Центром у Філадельфії-Абінгтоні у власні приміщення між 12 і 20 травня 1984 р.

● В галерії Канадсько-Української Мистецької Фундації в Торонто була відкрита 5 травня 1984 р. одно-особова виставка Володимира Макаренка з Парижу. В присутності мистця виставку відкрив генеральний консул Франції в Канаді, Л. Ворис. Це вже третя одно-особова виставка В. Макаренка після Времену і Дортиунду в Німеччині.

● Виставка праць студентів Школи Образотворчого Мистецтва в Нью Йорку Марка Шугана та Тараса Гречнева була відкрита в Українським Інституті Америки в Нью Йорку дня 19 травня 1984.

● Український Музей в Нью Йорку організував виставку українського народного мистецтва в Стейтовому Музею Нью Джерсі в Трентоні від 27 квітня до 17 червня 1984 року.

● Пересувна виставка Українського Музею в Нью Йорку „Втрачені Архітектури! Пам'ятки Києва” була показана в Чикаго, Іл., в Українським Інституті Модерного Мистецтва в часі від 4 травня до 30 червня 1984 року.

● З нагоди появи під фірмою ВУАН монографії мистця Миколи Неділка, ВУАН і ОМУА влаштували третю посмертну виставку праць Неділка в галерії ОМУА в Нью Йорку між 20 травня і 3 червня 1984.

● Чотирнадцять українських мистців Манітоби: Євгенія Вачинська, Леонід Вашун, Надія Вуртняк, Пет Куртнаж, Роберт Кость, Діана Лялюк-Малгру, Даг Мельник, Маріяка Онофрійчук-Сокульська, Степан Рєпа, Стан Стець, Давид Фирман, Лєри Кисик, Ширлі Климаш та Богдан Василюшин мали виставку своїх праць названу „Літні Настрої” в Осередку Української Культури й Освіти у Вінніпегу від 8 червня 1984.

● Виставка дереворитів Якова Гніздовського була в Лілійнійському Університеті — Урбана-Шамп-лейн в рамках конференції „Вибрані Темі Української Культури”, що відбулася в днях 24 до 29 червня 1984.

● Пам'ятник жертвам голоду в Україні був відслонений на площі перед будинком Міської Ради у Вінніпегу, Ман., дия 24 червня 1984. Автор пам'ятника, мистець Роман Коваль, відомий із своїх стінописів, мозаїк, скульптур та вітражів.

Галина Мазєпа: Діти продають квіти.

H. Mazepa: Children selling flowers.

● Картини Феодосія Гуменюка, мистця не-конформіста з СРСР, були показані, без відома й згоди мистця, в Осередку Української Культури і Освіти у Вінніпегу, Ман. в часі від 27 квітня до 4 червня 1984. Виставлений матеріал був позичений з приватних колекцій в Канаді.

● Літні виставки українських мистців в Гантері, Н. Й., були відкриті, як слідує: 30 червня Едварда, Юрія та Яреми Козаків в мотелі „Ксєня“, 1 липня Ярослава Вижницького у власній галерії і того ж дня Людмили Морозової у власній галерії. Ольга Дядинок відкрила свою виставку дня 15 липня в Никифоряківці.

● Виставка творів 22 українських мистців: Вабюк-Рейне Роми, Божемського Богдана, Вутовича Миколи, Василичина Романа, Вижницького Ярослава, Дядинок Ольги, Фіцалович Володимира, Геруляк Слави, Гміздоського Якова, Козаків Едварда, Яреми й Юрія, Кузьми Любомира, Лади-Зубар Софії, Мороза Михайла, Морозової Людмили, Неділя Миколи, Левного Богдана, Погребінської Наталії, Савчука Богдана, Титли Богдана, Титли Галини — була відкрита 7 липня 1984 р. в Українському Культурному Осередку при церкві св. Івана Хрестителя в Гантері, Н. Й. Виставка триватиме до кінця серпня 1984 р.

● Мирослава Мудрак-Цішкевич, асистент-професор історії мистецтва в Стейтовім Університеті Огайо, мала доповідь: „Нова генерація й український мистецький авангард“ в Українським Інституті в Гарварді в дні 17 липня 1984.

У СВІТІ

● Три мистці-українці: Степан Хавля, Євгенія Козьольковська та Володимир Савчак брали участь в інтернаціональній виставці мистців Австралії в Центральнім Банку в Сіднею в місяці листопаді 1983 року.

● Прокст українського мистця Івана Яцева був вибраний Канадською Карбіанею Монет для виконання 100-долларової золоті, пропам'ятної монети на згадку 400-ліття міста Ст. Джон в Новій Шкотії, в 1983 році.

● В Польщі, у Варшаві, створився „Гурток Охорони Пам'яток Церковного Мистецтва і Деревляного Вудівництва“. Централь Товариства у Варшаві, а поле діяльності територія цілої держави. Ціль: інвентаризація пам'яток, консервація, організація виставок та співпраця з науковими установами, істориками, мистцями та інформація про стан пам'яток мистецтва.

Олександр Канюка: „На Сибір“, 1931 р.

A. Kaniuka: "To Siberia". 1931.

● Оксана Лукашевич-Полон отримала 1 листопада 1983 року першу нагороду на річній виставці праць учителів мистецтва стейту Нью Йорк за батіновий образ „Задумана“.

● Американський католицький журнал The Visitor помістив в місяці березні 1984 р. статтю про мистецтво ікони, ілюстровану іконами Володимира Бачинського.

● Виставка українського народного мистецтва, головно вишивок і писанок в головнім будинку Музею міста Атланти в Джорджії була від 9 березня до 22 квітня 1984 р. Виставку влаштував декоративний відділ згаданого музею за ініціативою управи Асоціації Українців Джорджії.

● Аркадія Оленська-Петришина мала одно-особову виставку своїх праць під назвою „Кактуси“ (14 великих олій і 10 гравюр) в будинку фірми Бритиш Петролеум в Антверпені, Бельгія, в часі від 13 квітня до 20 травня 1984. Виставку відкрив консул ЗСА в Антверпені п. П. Джакобі. Ця ж виставка була перевезена до Брюсселі і відкрита там від 24 травня до 23 червня 1984. Видано багатокольоровий каталог у фламандській та французькій мовах, що служив для обох виставок. Господарем, що організував і фінансував обі виставки була фірма Бритиш Петролеум.

● Виставка рисунків і картин Стефана Кузьми названа „Вражіння з Європи“, відбулася в галерії Маримонт-Мангаттан Каледжу в Нью Йорку в часі від 11 липня до 12 вересня 1984 р.

Галина Мазепа: Внучка Вірна.

H. Mazepa: Grand-daughter Virna.

● Скульптури О. Архипенка, а це: Віле торсо, Танець, Граціозний рух та Сидячий конкав, були виставлені в галерії Нора Гайме в Нью Йорку (1000 Медисон Аве.) від 9 листопада до 3 грудня 1983 р.

● Вікторія Варварів, малярка і скульпторка, 19 січня 1984 року оборонила в Сорбоні, в Парижі, докторську працю з ділянки мистецтвознавства на тему: „Передхристиянські впливи в українському народному мистецтві“ і здобула ступінь доктора.

● Китайський мистецький журнал Вангуа Шіе за місяць травень 1984 р. помістив обширну статтю та інтерв'ю з мистцем Яковом Гніздовським на шости сторінках журналу зі знімком мистця при праці та репродукцією його 41 дереворитів звіринного світу.

● Любомир Т. Винник мав виставку своїх олій, акварель, рисунків та карикатур у вишкільнім центрі Кантонального Банку в Цюриху, Швейцарія, від 27 червня до кінця місяця вересня 1984 р.

Мистецька хроніка в цьому числі замкнена з кінцем липня 1984 р.

Рем Багаутдин: Композиція.

R. Bahautdin: Composition.

Ч А Р У Ю Ч І Б А Р В И

Радісною подією для торонтоців є відкриття виставки тканин пані Каролі Романик з Вінніпегу, що відбулась 1 квітня 1984 р. в Онтарійській Філії Українського Музею Канади (Союзу Українок Канади), який міститься в Інституті св. Володимира.

Численні твори, а їх понад п'ятдесят, мають у собі різне утилітарне призначення, різну величину й різний спосіб виконання, але їх всіх характеризує висока мистецька культура.

Тут і предмети одягу, і гобелени, і торбинки, і по-яси, і багато іншого. Пані Романик дуже добре розуміє матеріал і знає, що і для чого вона творить. Як мистець, вміло оперує композицією задуманого, гарно поєднує кольори і переплітає орнаментальний малюнок. Її малюнки в більшості геометричного характеру з частим використанням рельєфного способу виконання на однотонному тлі предмету.

І неначе квіти усіх українських етнографічних земель осіли на її гобеленах і так вміло і дотепно співпрацюють й живуть її орнаментальними малюнками, що кожен, що знає українське мистецтво, найде собі щось близьке і зрозуміле, відчуже подих рідної та далекої землі.

Живучи на чужині в чужому оточенні, пані Романик вивчас українське народне мистецтво і вміло його використовує. Окреслена ділянка творчості мисткині перш за все носить у собі кращі традиційні ознаки українського прикладного мистецтва, розуміння і знання його джерел. Збереження всього кращого минулого є дуже доброю ознакою розвитку, якщо воно поєднується і відповідає сучасним умовам побуту. І тільки в цьому випадку є його життєва спроможність і дорога в майбутнє.

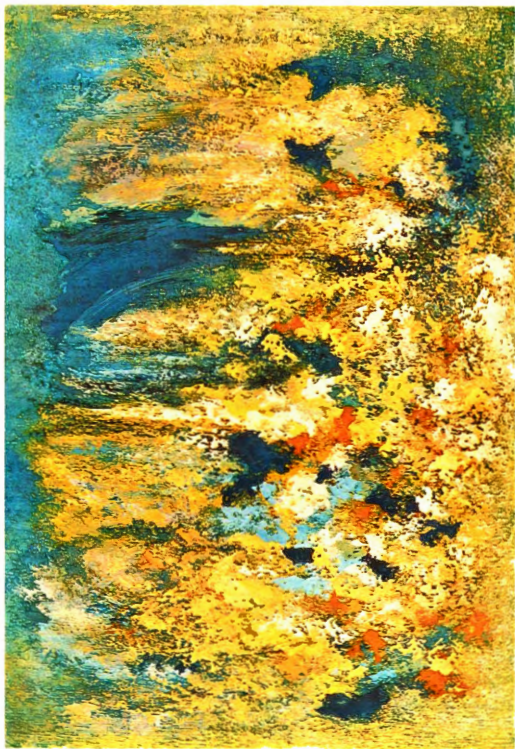
Виставка привернула до себе увагу численних глядачів і поклонників мистецтва і зачарувала їх своєю оригінальністю й свіжістю.

Мистецтво тканин пані Каролі Романик відноситься до кращих зразків українського прикладного сучасного мистецтва. Хотілося б побажати мисткині доброго здоров'я, великих успіхів у власному житті і творчості на славу і втіху нашій громаді.

В. Литвин

Тарас Михалевич: Квітень — мозаїка, 1976 р.
T. Mykhalevych: April — mosaic, 1975.

Тейсгюль Вирста: Композиція.

T. Wyrsta: Composition.

Володимир Сачак: У пейзажі — олія, 45х40 см.

V. Sarchak: Outdoor study — oil 45x40 cm.

Петро Мегик: Соняшник — олія, 1977 р.

P. Mehyk: Sunflower — oil, 1977.

Леонід Денисенко: Німецьке старинне місто —
 рясунок, 1948 р.

L. Denysenko: Old city in Germany —
 drawing, 1948.

З ЖИТТЯ Й ПРАЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МИСТЕЦЬКОЇ СТУДІЇ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

У минулому шкільному 1983/84 році, праця з молоддю, яка виказувала свої зацікавлення мистецтвом, систематично провадилася під керівництвом мистця Юрія Гури у Філії Студії, в Українському Освітньо-Культурному Центрі. Кільканадцять студентів користало з добрих мистецьких вказівок молодого мистця, який послідовно присвячує вже кілька років свій час і солідне професійне знання.

Треба собі передбачити й не зражуватися, що серед молоді немає ширшого й масового зацікавлення підготовчими навчальними мистецькими заняттями. У дальших мистецьких студіях в американських школах це стане дуже корисним для молодих українських мистців у тій професії.

Через хворобу адміністратора, лекцій минулого року в Домі Студії не було.

Мистець Ю. Гура робить коректуру.

Artist Y. Hura teaches.

Лекція в Студії.

Lecture at the Studio.

З М І С Т

Святослав Гординський: Мистецькі видання в Україні	5
Петро Андрусів: Огляд українського мистецького життя в ЗСА ...	15
Володимир Попович: Роберт Лісовський (1893—1982)	27
Іван Кейван: Микола Неділко (1902—1979)	41
Михайло Качалуба: Ярослав Крушельницький — Славко (1916—1973)	49
П. М.: Огляд графічних оформлень українських книжкових видань	57
З жалобної хроніки	61
Мистецька хроніка	65
З життя й праці Української Мистецької Студії у Філадельфії	79

РЕДАКЦИНА КОЛЕГІЯ:

Михайло Дмитренко, Василь Дорошенко, Петро Мегик, Степан Рожок,
Володимир Шиприкєвич

Технічний Редактор: Петро Мегик.

Адреса Редакції й Адміністрації:
Ukrainian Art Digest

1022 North Lawrence Street, Philadelphia, Pa. 19123, USA

Редакційна колегія застерігає собі право робити конечні селекції репродукцій
і скорочувати надслані матеріали.

Фотографії: Нестор Студіо, В. Грицин, П. Капшученко, М. Лукавський,
О. Михалюк, Е. Сімянцев і інші.

Кольорові репродукції: Друкарня Мирона Баб'юка з Рочестер та інші.

Поліграфічне оформлення й ініціали: Василь Дорошенко
з допомогою дружини Олександри.

Офсетний друк і переплет з друкарні Мирона Баб'юка
Printing Methods, Inc., Rochester, N. Y.

PRINTED 1,000 COPIES

Ціна 10.00 доларів